

PREOTULU ROMANU.

DIUARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciint'ia si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7*

Nr. IX.

1. SEPTEMBRE.

An. XII. 1886.

Cunoscintie din Dreptulu canonicu.

(Urmare.)

23. Potestatea eclesiastica a conferitu-o Christosu apostoliloru, de la acesti'a se straplânta prin succesiune neintrerupta in eppi cá adevirati urmatori a-i apostoliloru, ci ace'a nus'a conferitu si credintiosiloru.

Potestatea, ce esista in beserica este de la insusi in-temeiatoriulu ei dela Christosu,¹⁾ si fiendu cá numai singuru Christosu a potutu fundá si a si fondatu beseric'a adeverata²⁾ asia si potestate adeverata, care se esiste in beserica, nu póte fi alta decâtu ace'a, care a datu-o elu, carui'a i-a datu parentele cerescu tóta poterea in ceriu si pre pamentu.³⁾ Acésta potestate pâna ce a petrecutu elu pre pamentu cu corpulu a deprinsu-o insusi cá capu vediutu alu basericei, éra dupa-ce s'a inaltiatu la ceriu o deprinde si de-acolo cá capu nevediutu alu acelei'asi.⁴⁾ Dar' fiendu cá baseric'a si dupa inaltiarea lui aveá se se conserve cá societate visibile⁵⁾ a devenitu necesaria si repunerea potestatii ecl. in organu visibile, care se dispuna in contenuu cele necesarie spre ajungerea scopului besericei, dreptu ace'a potestatea, care a avutu-o elu, a si conferitu-o lui Petru⁶⁾ si celoru alalti

¹⁾ Conf. §. 3, 6, 21. ²⁾ Conf. §. 5. ³⁾ Joanu XVI. 15. ⁴⁾ I. Cor. XV, 25; Efes. IV, 15 si V. 23. ⁵⁾ §. 6. 20. H. a) ⁶⁾ Mat. XVI. 11, 19; Joanu XXI, 15—22 concil. prov. I. T. II. cp. II.

apostoli. ¹⁾ Petru si celi alalti apostoli suntu asia dara celi, cari au primitu de la Christosu potestatea eclesiastica; ci dupace potestatea acést'a eclesiastica apostoliloru nu a conferitu-o Christosu cá unu favoru personalu numai pentru din-sii ci a datu-o loru spre binele si folosulu besericeii, si fiendu cá beseric'a cá societate fundata pentru toti ómenii aveá se remana pâna la capetulu lumei si dupa mórtea apostoliloru, ²⁾ erá de lipsa cá eredi si partasi contenui ai acestei potestati se esisteze in contenuu si dupa apostoli, ce'a-ce intru adeveru s'a si tîmplatu, pentrucá inca pâna ce eráu apostolii in viétia in loculu lui Jud'a tradatoriulu au alesu pre Mathia, carele se iee asupr'asi sarcin'a apostoliei, ³⁾ si in alte locuri pre unde fundáu beserici pusera eppi si servitori besericesci — punendu-si manele si rogandu-se i consacrara indiestrandu-i cu poterea ce o avéu si ei si demandandu-le se faca si ei asemenea; asia dara cu mórtea apostoliloru nu a incepatu potestatea eclesiastica, ci s'a transferitu urmatoriloru loru, episcopiloru. ⁴⁾

Cum-cá eppii adeveratii urmatori ai apostoliloru suntu si adeverati partasi ai potestatii acestei'a se vede de acolo, cá acésta potestata o primescu dênciasi nemidilocitu dela D.-diu, pentru-cá apostolulu díce catra celi pusi si indiestrati cu potestata: ⁵⁾ Luati aminte de voi si de intréga turm'a, in care va pusu pre voi spiritulu santu a guberná beseric'a lui D.-diu. Neci nu esista alta deschilinire intre apostoli si urmatorii loru, eppii, decátu cá pre apostoli insusi D.-nulu i-a alesu si dupa recerintia i-a indiestratu cu potere estraordinaria cá se eserceiteze potestata ordinaria in tóta lumea, éra eppii s'au pusu si se punu la mandatulu D.-nului deprindendu potestata in diecesele s'ale. Apoi cumcá potestata ordinaria, care au primitu apostolii dela Domnulu ace'asi au conferitu-o eli si urmatoriloru loru, episcopiloru. aréta nenumerate locuri ale s. scripture. Asia apostolulu Pavelu

¹⁾ Mat. XXVIII, 23. fapt. ap. X, conc. prov. I T. II. cp. I., si indrept. leg. cp. LXX. ²⁾ Math. XXVIII, 20. conf. §. 20. II. ³⁾ fapt. ap. I. 24 ⁴⁾ Concil. prov. I. T. II. cp. I. ⁵⁾ fapt. ap. XX, 28. Sin. Jeros. 1672. c. X la Harduin T. XI. pag. 239.

punendu pro Timoteu in Efesu si pre Titu in Creta i providu cu potestate spre a indrepta tote si a pune presbiteri prin cetati¹⁾ si pe antistii besericei Miletine i indruma dicandu, ca se iee amente la sinesi si la turm'a, preste care i-a pusu spiritulu santu a guberná beseric'a lui D.-diu²⁾ si S. Petru dice eeloru consutuiti: Pasceti turm'a Domnului care este in voi.

Cumca episcopii au ace'asi potere ordinaria, care au avutu-o si apostolii evidentu se deduce din cuventele scripturei, unde nu numai ca episcopatulu se dice apostolia — ci si apostolulu Pavelu pre eppulu Filipseniloru 'lu numesce apostolu — *απόστολος* era pre Timoteu si Titulu dice *συνεργος* — impreuna lucratoriu³⁾ si s. Joanu pe eppi besericei efesene i dice nuncii, tramisi — angeri — *ἄγγελοι*⁴⁾ acestu adevuru 'lu areta si firea societatii eclesiastice, pracesa contenua a besericei si ins'asi traditiunea, ca-ci tramitiendu Domnulu pre apostoli le promite asistenti'a contenua a spiritului santu dicandu:⁵⁾ Eta eu cu voi sum pana la finea vecului. Bine scia inse Domnulu ca apostolii nu voru traí pururea, pana la finea vecului, deci asistenti'a acest'a promisa si conferita apostoliloru si besericei intregi — dupa cuventele Domnului — s'a apromisu si conferitu si urmatoriloru apostoliloru — episcopiloru; de unde nu se indoesce neci santulu Augustinu dicandu:⁶⁾ manifesta est sententi'a Domini nostri Jesu Christi mittentis suos apostolos et ipsis solis potestatem sibi a patre datam permittentis, quibus nos succedimus eadem potestate — ecclesiam Domini gubernantes. — Si s. Jeronimu⁷⁾ apud nos apostolorum locum tenent eppi, si Omnes eppi sunt apostolorum successores.⁸⁾ S. Ciprianu: Unitatem a Domino et per apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus, obtinere curemus.⁹⁾

¹⁾ I. Tim. III. 5; II Tim. II, 25 IV, 2; Tit. I, 5—9; II 15.
²⁾ fapt. ap. XX, 18, 25. conf. ordo pastoralis cit. la §. 22. n. 20. (capulu IX § 67—69.) ³⁾ Filips II, 25. 1. Tim. I, 3. Tit. I, 5.
⁴⁾ Apocalips II, 1. ⁵⁾ Math. XXVIII, 20. ⁶⁾ L, 7. de bap. c. Donat. c. 43. ⁷⁾ Ep. ad. Marcellum ⁸⁾ Ep. ad. Evangell. ⁹⁾ Ep. 42 ad. Cornel.

De adevărați următori ai apostolilor i-au consideratu și ținutu pre eppi conciliile și sinódele¹⁾ asia între altele sinodulu Jerosolimitanu (1672 c. X la Hard. T. XI p. 242) dîce:

Apostolorum successor eppus, impositione manuum et sancti spiritus invocatione datam sibi a Deo e successione potestatem cum acceperit, viva Dei imago est in terris. Transiisse autem ad nos magnum eppatus sacramentum. manifestum est; episcopus spiritus sanctus posuit.²⁾

Cumcà potestatea data de Christosu a fostu conferita numai apostoliloru, nu și celoru alaltu credinciosu urmédia de acolo, că de câte ori a conferitu Christosu óre-care ramu alu acestei potestati — s'a adresatu numai catra apostoli, nu și catra celi alaltu credinciosu și fiindu-cà ori-ce potestate potesce obligatiune de supunere, și la acésta obligatiune indegetéza și Domnulu cându conferindu, apostoliloru potestatea făcia cu credinciosii dîce: celu ce ve asculta pre voi, pre mine me asculta, éra celu ce se lapeda de voi, de mine se lapeda³⁾ și apoi adauge că celu ce nu va ascultá de beserica se fia cá unu pagânu și cá unu vamesiu⁴⁾ de aci se vede că nu a conferitu-o credinciosiloru. Chiar' și apostolii în consciinti'a acestei poteri, ei singuri au esercitatu acésta putere alegandu pre Mathia cá se iee sórtea apostoliei⁵⁾, pre care mai 'nainte nu o aveá. Obligatiunea credinciosiloru de a se supune potestatii nu numai cà o inculca și apostolulu dîcîndu catra credinciosii⁶⁾: „ascultati pre mai marii vostri și ve supuneti loru“ ci pre lînga ace'a cà apostolii esercitandu singuri puterea, — numai pre acei'a i iertá a-o esercitá, caror'a li-se conferiá prin chiamare și prin punerea maniloru.⁷⁾ Despre sene însíși dîcu apostolii prin rostulu s. Pavelu⁸⁾: Asia se ne privéscă pre noi omulu

¹⁾ Concil. Trident. tes. XXIII c. 4. de sacr. ord. (conf. și not. 14.) Confess. orthod. P. I. qu. 108. conf. Indrept. leg. c. LII și LIV.

²⁾ Indreptarea legii în cp. LXX dupa Simeone metropolitulu Solunei pre Eppi i dîce singuri următori ai apostoliloru; éra pre preoti de următori alu celoru 70 (72) de invetiaceli. ³⁾ Luc. X, 16.

⁴⁾ Math. XVIII, 17. ⁵⁾ fapt. ap. I, 24. ⁶⁾ Evrei XIII, 7. ⁷⁾ fapt. ap. XV, 21—25. ⁸⁾ 1. Cor. IV, 1.

că pre servitorii ai lui Christosu și ministri ai ascunselor lui Domnedieu. Din toate aceste apriatu se vede că Christosu potestatea eclesiastica a conferitu-o apostoliloru cu eschiderea celoru alalti credintiosi, și că ace'asi potere dela apostoli a trecut la episcopi prin succesiune neintrerupta. Eppii suntu asia dara adeverati urmatori, ai apostoliloru in eppatu — dar' nu in apostolatu, și organele visibili prin cari dupa intentiunea mantuitoriului prin conlucrarea spiritului santu se efaptuesce darulu mantuirei și santirea membriloru beseric'ei; ei suntu instrumentele prin cari spiritulu santu conduce și gubernéza beseric'a; ¹⁾ in episcopatu e concentrata potestatea eclesiastica, și din acel'a se deriva oficiele eclesiastice cu ordinarea și misiunea corespundiatória. — Oficiulu episcopiloru e asia dara de origine divina și apostolica, și numai intru atât'a se deschilinescu eppi de apostoli, că a) apostolii au fostu inzestrati cu darulu estraordinariu alu cunoscintiei limbelor, alu patrarei minuniloru și cu infalibilitate personale. Acestea erau și necesarie atunci pentru-că beseric'a era numai la inceputulu fundarei s'ale, ci dupa-ce beseric'a s'a latitu preste totu pamentulu, aceste au devenitu superflue, Domnedieu nu usuéza midilóce estraordinarie — unde scopulu se póte ajunge pe cale ordinaria. — prin urmare față cu eppii nu se sustienu aceste. b) Apostolii au fostu nuncii și propagatorii revelatiunei divine supranaturali, era eppii suntu conservatorii, pazitorii și esplicatorii autentici ai acestei'a; apostolii că trimisi ai Domnului au fostu infalibili era eppii, numai intr'uniti au darulu infalibilitatii ²⁾ c) apostoli că fundatori ai beseric'ei dupa Christosu in totu loculu au avutu juredictiune, era potestatea juredictionale a eppiloru singuratici se estinde numai preste tienntulu loru incredintiatu.

¹⁾ fapt. ap. XX, 28. ²⁾ Acésta intr'unire dupa principelo beseric'ei apusene consiste in legatura cu și sub Pontificele Romanu că capu vediutu alu beseric'ei (conf. §. 19.) era dupa ale beseric'ei orientali despartite de Rom'a in intr'unirea toturoru eppiloru in conciliu ec.

24. Potestatea juredictiunale si a gubernarei.

Cu misiunea data apostoliloru aveá se se dee si poterea auctoritativa de a ordiná si conduce in cele necesarie la ajungerea scopului besericei lui Christosu, si cá dâns'a se póta subsiste si membrii ei se póta fi condusi fara de impedecare, a si inzestratu-o Christosu cu acésta putere a gubernarei si cu dreptulu legelativu deplinu si independente, in care se cuprinde si dreptulu de a judecá si a pedepsi; ¹⁾ deci aducandu-si amente si apostolii de acésta indetorire, nu au pregetatu indata dupa susceperea sarcinei apostolice a intreprinde dispusetiunile referitórie la afacerile eclesiastice punendu barbati cu marturíá buna plinu de spiritulu santu si de intieptiune ²⁾ spre implenirea servitiiloru rânduindu presbiteri in adunarile credintiosiloru, ³⁾ statorindu regule pentru disciplin'a eclesiastica, ⁴⁾ indrumandu la ordene pre cei cerbicosi chiar' si cu escomunicare din cét'a crestiniiloru ⁵⁾ si lasandusi urmatori cu putere de a face asemenea ⁶⁾ si cele, ce le-au audítu dela dânsii intru multe marturie a le concrede altoru ómeni credintiosi, cari 'su capaci a invetiá si pre altii ⁷⁾ — depunendu in modulu acest'a tóte agandele ecles. in man'a episcopatului. ⁸⁾ De aci se vede cá apostolii in puterea misiunei au capetatu dela Christosu si potestate juredictiunale, si a gubernarei care urmatorii apostoliloru, eppii o posedu din institutiunea divina. — Acésta potestate ⁹⁾ o capeta prin misiune si din dispuse-

¹⁾ Concil. prov. I. T. II. cap. I. ²⁾ fapt. ap. VI. 16. ³⁾ fapt. ap. XIV, 23. ⁴⁾ fapt. ap. XV 28, 29. Tim. III, 2—12. ⁵⁾ I. Cor. IV, 18—21; I. Tim. I. 20. ⁶⁾ Tit. I, 5; II, 15. ⁷⁾ II. Tim. II, 2; IV, 2.; I. Tim. V. 19, 20; I. Petr. V, 23; Hergenröther. op. c. pag. 179 §. 183—184. ⁸⁾ Ignat. ad. Philedelph C. 1. Prall. c. 2. 3. Policorp. c. 6. ⁹⁾ In baseric'a apuséna juredictiune de origine divina (juredictiunea primatului) — afora de episcopi o are pontificele Romanu, si din dispusetiune eclesiastica se facu partasi acestei juredictiuni, cardinalii, diferitele congregatiuni rom. patriarhii, primatii, archiepiscopii, metropolitii si priorii orduriloru regularie. Diu acestu punctu purcediendu beseric'a apuséna invétiá cá Eppulu Rom. cá urmatoriu alu s. Petru pre care Christosu l'a pusu capu besericei — are si putere deschilinita de cei alalti eppi;

tiunea besericei se facu partasi din dâns'a in anumita măsura si alti membri ai hierarchiei eclesiastice. Membri partasi juredictiunei episcopesci suntu presbiterii si diaconii cu diferite numiri de archi-presbiteri, archidiaconi, protopresbiteri séu protopopi, vicari decani si altii.¹⁾ Urmatorii apostoliloru — eppi avându asia dara de-impreuna cu indetorierea si impoternicirea de a dispune si a face tóte cele necesarie, si desvoltara activitatea in cerculu desemnatu loru in tóte direptiunile referitórie la beserica, inse fiendu că besericele matre intemeiate nemidlocitu de apostoli, că cea din Ierusalimu, Roma, Antiochia, Efesu si altele nu depuneáu cu totul grigi'a neci făcia cu besericele filiali fundate midlocitu prin urmatorii apostoliloru, de aci urmà că relatiunea intre matre si filiali se sustienù si pre venitoriu esercitandu matrele influintia cu anumitu gradu de auctoritate si superioritate si tienendu in anumita dependintia pre cele filiali.

Impregiurarea acést'a aduse sicu tēmpulu pre unele beserice matre la statulu de a-si eluptá una pusetiune mai inálta. Fiendu că apostolii si urmatorii soli evangelici mai alesu prin capitale puneáu mai ântâiu fundamentulu invetiaturei lui Christu, de unde apoi prin dés'a concurentia si comunicatiune se se latiésca totu mai tare, acésta impregiurare aduse cu sene că capitalele se ajunga mai curundu la asemenea pusetiune, incidendu in modulu acést'a metropolí'a besericésca cu cea lumésca, si fora de a tieneá respectu la

acést'a stà in juredictiunea primatului si posiediendu-o Pontificele Rom. din dispusetiuneá divina, cu acést'a stà mai pre susu de toti eppii atâtu singuratici câtu si adunati intr'un'a. Făcia cu acésta invetiatura beseric'a orientale in parte respinse si astadi nu recunósce juredictiunea primatului. Conf. Siagun'a ep. c. §. 35. 316—146.
¹⁾ Precumu din eppatu s'a redicatu prin desvoltarea istorica patriarhii, esarchii, primatii metropolitii si archieppi, — asia din presbiteratu s'au inaltiatu archipresbiterii si din diaconatu archidiaconii (conf. §. 137) inse multe din aceste graduri se mai sustienu astadi numai că titule șimpele de onóre.

insemnatatea cetatienésca séu lumésca a capitaleloru. ¹⁾ Pre langa tóta desvoltarea acést'a evolutiunale a sistemului juredictiunii hierarchice lucrurele de mai mare insemnetate se decidéu in sínóde si concilie, cari incependu a se tiené de tēmpuriu decisiunile loru ajungiáu la valóre parte prin aprobarea besericeloru matre, parte prin consensulu univērsale.

(Va urmá)

J. Papíu.

Gradurile Hierarchiei Ecclesiastice

séu

Insemnatatea Ritului Conferirei Lectoratului, Subdiaconatului si Diaconatului.

(Urmare.)

26. Materi'a chirotonirei Subdiaconului.

Actulu consacroriuu.

In asiedimentulu chirotonirei Subdiaconului, actulu consacroriu se desémna si se introduce cu acestu prescisu :

7) „Deci binecuvēntandu-lu pre capu de 3 ori; 'si pune man'a s'a pre elu.“

Ce se tiene de insemnatatea binecuvēntare si a impunerei maniloru archieresci, se se véda cele notate in acésta privintia la Lectoratu.

Ce'a-ce aci inse ne face cá se consideramu mai in deaprópe asiedimentulu referitoriu la impunerea maniloru, e ace'a intrebare: óre impunerea maniloru archieresci intrebuintiata la chirotonírea Subdiaconului, constitua ea ori ba

¹⁾ Hergenröther op. c. p. 195. Pre tēmpulu conciliului Nicenu obvinu cu rangu mai inaltu Rom'a, Alesandri'a si Antiochi'a, pre lānga cari cu tēmpulu se mai adausera alte trei numite mai apoi esarehate : Cesaria Capadochiei, Efesu in Asia mica si Eraclea in Traci'a. Alesandrinulu érá preste Egiptu, Tebaide si Libi'a ordinandu pre epii acestor'a; Antiochia se estendeá preste Cilicia, Isauria, Siria, Fenicia, Arabia, Mesopotamia si Osrhoene inse ordiná numai pre metropoliti si acesti'a pre eppi. Cesaria se estendeá preste

„chirotoni'a“ adevărată, — adică, oare impunerea aceia e de atare, încât subdiaconatul se-lu înalță la demnitatea gradurilor hierarchice mai superioare, — și se-i împartășească oareși-carev'a caracteru sacramentalu, ori ba? — deore-ce impunerea manei dela subdiaconatu se pare a constitui chirotoni'a în sensu propriu?

La acést'a vomu răspunde, că: după ce în fiacare sacramentu, caracterulu sacramentalu, — grati'a specială *gratum facientia* și eficace a Spiritului sântu trebuie că prin acțiune esternală chiar' și apriatu se se manifeste, — și după ce acést'a în subdiaconatu nu se arătă: urmédia că impunerea manei aplicată la conferirea subdiaconatului nu se pôte numi de chirotonia proprie. — Pentru-că:

1) Decumv'a vomu asemená prescrișulu dela subdiaconatu. „Deci binecuvântându-lu pre capu de 3 ori: 'și pune man'a s'a pre elu,“ cu celu dela Lectoratu „și însemnându-lu pre capu de 3 ori, pune pre elu man'a,“ — și ambe aceste cu prescrișulu dela asediamentulu chirotonirei diaconatului unde se dîce: „Archiereulu ținendu man'a pre capulu celui ce se chirotonesce“ se va cunósce, că la subdiaconatu nu pôte se fia vorba de chirotonia proprie, adică de impunerea manilor semnificativă și efectivă a gratiei speciale hierarchice, deorece între însemnarea (Lectoratu) punerea (subdiaconatu) și ținerea (diaconatu) manilor este o mare diferență, așa încât pînă cându însemnarea și punerea au oareși carev'a însemnatate transitória, pînă atunci cuvântulu ținerea esprima împartășirea oareșicarei poteri remanente, asemenea caracterului sacramentalu, și așa conține în sine și puterea și înțelesulu cuvântului „chirotonia.“

11 provincie, Efesulu preste 6, Eraclea preste Europ'a, Traci'a, Hemimontiu, Rodope, Mesia și Scitia; Apoi din consideratiune că și Ierusalimulu avea multime de beserici pompoase și se poté laudă cu renumele de prim'a beserica matre (conc. nic. c. 7; orthod. confess. P. I qu 84,) i se dede rangul și onore între cele de întâiu neprejudicându prin acést'a Eppului din Cesaria; asemenea se tîmplă și cu Bisantiulu sufraganu până aci Eracleianului (a 381. c. 3. Constant.) Conf. Hergenröther op. c. p. 387. § 221.

2) In lectoratu si in subdiaconatu, espressiunile „insemnare“ si „binecuventare“ suntu strensu legate de „punerea manilor,“ ce'a-ce in diaconatu nu stà ast'feliu. Pentru-cà in diaconatu — precumu e prescriu — binecuventarea Archiereului precede toturoru ceremonieloru relative la desbracarea insemneloru diaconatului, éra „impunerea manei“ cá una actiune separata si speciala se amintesce numai mai târdiu, anume inmediatu inainte de insemnarea si invocarea impartasirei darului sacramentalu alu Spiritului santu, si inca asia, cá invocarea acést'a impreunata si inmediatu urmata dupa impunerea maniloru se face cu eschiama de „se luamu aminte.“

Pre lânga acést'a inse la conferirea subdiaconatului tóte aceste lipsescu, si numai o simpla provocare indreptata catra credintiosi occura, anume cându diaconulu eschiama „Domnului se ne rogamu“ prin ce credintiosii inca se provóca a se rogá lui Domnedieu cá celui ce se redica la gradulu subdiaconatului se se dee darulu si puterea de a poté implení officiuu seu.

3) Desí e dreptu cá in constitutiunile apostolice se prescrie acést'a „Archiereule candu vei ordiná subdiaconu se puni man'a preste elu,“¹⁾ dar' acést'a inca nu compróba cá si cum sub impunerea ace'a s'ar' intielege chirotoni'a propria, — ci sub ace'a este de a se intielege mai multu cá uru semnu espressivu alu binecuventarei si alu aptitudinei pentru implinirea servitiului divinu, — cu atâtu mai vêtosu, deóre-ce cându s'ar' dîce, cá impunerea ronduita in constitutiunea apost. este de a se luá cá si chirotonia propria, subdiaconatulu inca ar' trebuí se se numere intre ordurile hierarchice superióre, — ce'a-ce ar' fi contrariu asediamenteloru primitive ale basericei, — deóre-ce subdiaconatulu pâna târdiu s'a numeratu cá gradu hierarchicu inferioru fora caracteru sacramentalu, cum e acést'a pâna adi in baseric'a nóstra.

¹⁾ Subdiaconatum ordinaturus, Episcopo manus super illum impones.

Dreptu ace'a punerea manei prescisa la conferirea subdiaconatului nu e unu actu sacramentalu alu chirotonirei, respective nu e materia sacramentală, ci formédia numai unu actu intregitoriu si deplinitoriu alu binecuventarei premergatórie. Cu acésta impunere mi se pare a'conveni' ace'a ceremonia usitata in baseric'a apuséna, cându celu ce se ordinédia de subdiaconu aruncandu-se pre fa'cia inaintea Episcopului, acest'a cu mana estinsa (manu extensa) 'lu binecuenta, si impreuna cu toti preotii concelebrati se róga preste celu ordinandu dícundu Litani'a toturoru santiloru.

4) In acést'a ne intaresce si Petru Cantoru (Goar. I. c. pag. 206) care díce că „cea de ántâiu impunere a manei se cuvine diaconiloru, pentru-cà e unu asiediamentu nou cá subdiaconatulu se se numere intre ordurile sacre.“¹⁾

Apoi Simeonu Thess. inca díce că „A lectorului este insemnarea cu crucea si tonsur'a, a subdiaconului admotiunea (punerea) manei, éra a diaconului si a preotului ordulu.“²⁾

Diferinti'a între espressiunile *χειροθεσια* si *χειροτονια* apoi ast'feliu o esplica că prin cea de ántâiu (*χειροθεσια*) celu ordinátu „se supune jugului preotiei si protectiunei lui Domnedieu si se consacrédia spre servitiulu, séu spre ascultarea Domnului.“³⁾ — In urma

5) Sinodulu Cartaginensu IV-le (398) in canonulu alu 5-le vorbindu despre constituirea subdiaconului acestui'a dénega impunerea manei (chirotoni'a) nu inse si binecuenta.⁴⁾

Din tóte aceste se cunósce că impunerea manei aplicata de catra Archiereu la ordinarea subdiaconului nu se póte considerá că si o materia sacramentală, respective chirotonia propria cu gratia efectiva a ordului, ci mai multu

¹⁾ Prima manus impositio debetur diaconis, de novo enim institutum est subdiaconatum eess sacrum ordinem. ²⁾ Lectoris est crucis et tonsurae signatio, subdiaconi manus admonitio (*χειροθεσια*) diaconi et Presbiteri ordo (*χειροτονια*). ³⁾ Iugum sacerdotii subit, et sub protectione Dei existit, et in ministerium sive obsequium Deo consecratur. ⁴⁾ „Subdiaconus cum ordinatus, quia manus impositionem non accipit, — patenam de Episcopi manu accipiat vacuum.“ s. c. l.

că o impunere simplă simbolică, asemenea unei binecuvântări întrebuintate spre exemplu și la morboși.¹⁾

27. Rogatiunea (Form'a) chirotoniei.

Precându Archiereulu ar' fi pus man'a pre capulu celui ce se ordinédia, si diaconulu prin „Domnului se ne rogamu“ ar' fi chiamatu pre credintiosi la rogatiune comuna; — Archiereulu dîce preste celu ordinandu rogatiunea:

8) „Dómnne Domnedieulu nostru, carele prin unulu si santulu teu Spiritu.“ s. c. l.

Sublima este rogatiunea acést'a a chirotonirei, — plina e ace'a de insemnătate dogmatică si morala referitória la institutiunea sacra a ordului. — Si anume:

Invetiatur'a dogmatică o aflamu espressa in partea prima a acestei rogatiuni, — pentru-că de locu la inceputulu acelei'a se anuntia si se marturisesce differenti'a, carea din institutiunea divina existe intre Laici (credintiosi) si Cleru, intre baseric'a docenta si ascultatória.

Precum însusi Mantuitoriulu a dîsu acatrá santii Apostoli că „Nu voi m'ati alesu pre mine, ci eu v'am alesu pre voi din lume si v'am pusu că se mergeti si róda se aduceti“²⁾ asia si sant'a baserica in rogatiunea chirotonirei subdiacónului dà tuturoru se intieléga că nu prin vointia omenésca, ci „prin unulu si santulu Spiritu, fiesce carui'a pre carii Domnedieu i-a alesu darurile se impartu.“ — Consóna e acésta adevérire s. baserice cu ace'a invetiatura apostolica că „fiacarui (din noi) s'a datu darulu dupa mesur'a darului lui Christosu.“³⁾ Acestu daru alu lui Isusu Christosu prin lucrarea Spiritului santu inse se impartu in baseric'a celoru alesi spre servirea lui Domnedieu.⁴⁾

Precum pre tîmpulu Santiloru Apostoli „Spiritulu santu a dîsu: osebiti mie pre Varnavu si pre Saulu la lucrulu, la care i-am chiamatu pre ei.“⁵⁾ chiar' asia se intîmpla pâna

¹⁾ Siagun'a „Elementele dreptului can. Sibiu 1854 §. 80, §. 109,“ — Drey citatu de Dr. Johann Alzog „Handbuch der Universal-Kirchengeschichte“ Mainz 1872 T. I. §. 83 pag. 217. ²⁾ Io. XV, 16. ³⁾ Eph. IV, 7. ⁴⁾ Cfr. II. Tim. I, 6; Titu I, 5. ⁵⁾ Fapt. Ap. XIII, 3.

in dîu'a de adi in s. baserica, încâtu totu acelu Spiritu santu prin împartîrea darului osebesce din lume pre servitorii altariului Domnului la lucrulu officiului Domnedieescu la care suntu chiamati.

S. Paulu Apostolu inse dîce cã „suntu osebire a darurilor, éra acel'asi Spiritu.¹⁾ Asia invétia si s. baserica in rogatiunea chirotonirei subdiaconului, cã Domnedieu e acel'a carele prin Spiritulu santu impartindu darurile celoru alesi, „osebite cinuri (orduri) basericea a daruitu.“ — Nu numai atât'a, ci acelu Spiritu santu prin lucrarea cea santa, „trepte de servitiu“ (slusbe) intr'ace'a a asiediatu.

Unde trebue mai chiara si mai sublîma contastare a adeverului credintiei si a invetiaturei basericea despre institutiune divina a ordului si a treptelor deosebite ale acelu'a, de câtu contectstulu rogatiunei acesteia basatu pre invetiatur'a apostolica, pre cuvintele Mantuitoriului?

Domnulu Domnedieu cu adeveratu a asiediatu in baserica sacramentulu ordului, acelu Domnedieu Mautuitoriu prin lucrarea Spiritului celui preasantu complinesce acelu sacramentu in s. baserica spre plinirea trupului seu misticu daruindu si trepte deosebite, — care ar' poté corespunde osebireloru de servire ale daruriloru enumerate decatra S. Apostolu Paulu.²⁾ De acésta parere e si s. Thoma Aq. carele dîce, cã din acele daruri ale Spiritului santu, officiului si gradului subdiaconatului ar' corespunde „faptele vêtutiloru“ — „opera virtutum.“³⁾

Pâna cându s. baserica in acestu modu luminatu espune invetiatur'a s'a sacra despre institutiunea divina a ordului si a deosebiteloru graduri ale acelu'a, — pre atunci anuntia si descopera de-odata si scopulu acelei institutiuni. — Anume, cã acele trepte s'au asiediatu:

9) „spre servirea sânteloru si preacurateloru taine.“ Asia dara darurile hierarchiei sacre precumu si treptele acelei'a s'au asiediatu cu acelu scopu, cã se servésca spre adminis-

¹⁾ I. Cor. 12, 4. ²⁾ I. Cor. XII, 4—12. ³⁾ Summa theol. T. IV. Quaest. XXXVII, Art. II, pag. 1056.

trarea preacuratelor misteria „spre sevêrsirea santiloru, spre zidirea trupului lui Christosu“ (Eph. 4. 11.) Ce'a-ce predeplinu consuna cu ace'a marturisire a s. Apostolu unde dîce: „Asia se ne socotêasca pre noi omulu cã pre servii lui Christosu si administratorii misterieloru lui Domnedieu.“ — Din acêsta cauza cu dreptu cuvêntu a potutu se dîca si s. Thoma Aq. cã „sacramentulu ordului se referesce la sacramentulu Eucharistiei.“¹⁾

Si decumv'a s. baserica chiar' la conferirea subdiacodatului î-si desfasiura temeiu credintiei s'ale fația de sacramentulu ordului, cugetu a avé insemnătate accomodata.

Pêntru-cã, precum mai in susu am vediutu, subdiacodatulu, desî e numai de institutiune basericésca, formédia totusi muru despartitoriu între ordurile sacre mai innalte, si între gradurile inferióre, séu orduri de servitiu, — constitue pusetiunea ultima a otaririi de a intrá in gradulu mai innaltu hierarchicu: dreptu-ace'a s. baserica pentru cunosciintia credintiosiloru si a ordinandului in termini expresivi doresce a descoperi si propune bas'a de credintia a graduriloru hierarchiei sacre.

Acum'a dupace s. baserica in modulu acest'a, in forma de rogatiune ar' fi espusu invetiatur'a s'a de credintia, cã celu ce se ordinédia, prin alegerea Spiritului santu s'a aflu demnu spre servitiulu Domnului: amesuratu adevierii apostolice cã acel'a prin rogatiune se se incredintiedie Domnului intru care a crediutu (Fapt. Ap. XIV. 22) trece la partea morala referitória la persón'a si viétia ordinandului, — cerendu dela Domnedieu cã fiindu pazitu in nevinovatie, cu santia se implinésca officiulu seu, si ast'feliu se aduca fructe de dreptate atátu pentru sene cátu si pentru credintiosi, si in urmarea acelei'a se fia aretatu in diu'a judecatei demnu de plat'a celoru alesi.

Partea acést'a a rogatiunei referitória la viétia morala a ordinandului, am poté dîce, cã cuprinde in sene summ'a vêtutíloru cele ce decatra Christosu si s. Apostoli se ceru dela Domnedieu pentru servitorii misterieloru. — Éta:

¹⁾ „ordinis sacramentum, ad sacramentum eucharistiae ordinatur“ (l. c. T. IV. Q. 37. art. II. pag. 1057.)

Nu me rogu — dîce Mantuitoriulu — cá se iai pre
ei diîn lume, ci cá se-i pazesci pre ei de celu reu,¹⁾ Éra
s. Apostolu Paulu îndemna pre Timoteu dîcîndu-i „Silesce-
te se te areti pre tene insuti lamuritu inaintea lui Domne-
diu, lucratoriu nerusinat, dreptu indreptandu cuvîntulu
adeverului.“²⁾

(Va urmá.)

J. Borosiu.

Pre mormentulu mamei.

Curgeti, curgeti lacrimi calde!
Si cadeti pre-unu sînu sdrobotu,
Dar' redati-mi mangaerea
Tîmpului meu auritu. . .

De pre cîndu avém in lume
Mama dulce, scumpu odoru,
Carei'a î-i inchinasemi
Viéti'a mea si-alu meu amoru.

Dara sórtea ne'ndurata
Mi-a rapitu-o si pre Ea,
Si de-atunci'a móre 'n lacrimi
Si in doreri anim'a mea.

Unde esti o mama dulce!
Flórea sufletului meu
Cá se vedi cumu se topesce
Viéti'a mea de dorulu teu.

Unde esçi?! dar' ce mai strigu eu?
Numele teu prea iubitú,
Oh! perdutu-e cine móre. . . ,
Si tu mama... ai muritu!

Glasulu meu de desperare,
Sbóra linu pe-aripi de vîntu,
Ér' tu dormi.. ah! dormi in pace
In tacutulu teu mormentu!!..

Georgiu Simu.

1) Jo. 17, — 15, 16. 2) II Tim. II, 15.

Sebatorile preacuratei Vergure Mari'a.

(Urmare.)

Serbatoarea Bunei-vestire a Preasantei Domnei noastre Nascătorie de Domnedieu si pururea Vergurei Maria.

„Că mi-a facutu mie marire
celu poternicu, si santu numele
lui.“ (Luc. I. 49.)

Cându Domnedieulu daruriloru, si parintele a tóta mangaiarea, intru nemesurata iubirea s'a de ómeni si intru adencímea indurariloru s'ale a otaritu cá pre Fíiulu seu unulu nascutu din veci se-lu tramita in lume cá se faca „curatire de pecatele nóstre, si nunumai de a-le nóstre, ci sí de ale a tóta lumea“ ¹⁾; cându iubitoriulu de ómeni Domnedieu a otaritu, cá spre plinirea promisiunei se tramita in lume pre cuventulu vietiei de veci carele „erá la Domnedieu Tatalu“ ²⁾ si „se-si arcte iubirea s'a“ „intru noi,“ ³⁾ cá „prin trensulu se viamu,“ si „câti voru crede intr'ensulu se nu piéra, ci se aiba viétia eterna“: ⁴⁾ totu atunci s'a induratu a statorí si aceea, cá „cuventulu acelu impreuna vecinicu cu Tatalu si cu Spiritulu santu celu fora de inceputu,“ — cá „Fíiulu lui Domnedieu celu necuprinsu si de neme nevediatu,“ „nedeosebindu-se de drépt'a Tatalui si de domnedieire,“ din „indurarea milei celei neasemenate“ — „se se scobóre pre pamentu,“ — si „prin minune negraita si straina se se imbrace in fírea omenésca, — se „iee chipulu sierbului, si cu ómenii se petréca, — cá astufeliu „de nou se zidésca“ — neamulu omenescu, si la frumseti'a cea de demultu se-lu aduca.“ ⁵⁾

„Misteriulu acest'a — alu intruparei — din vécu ascunsu si de ângeri nesciutu,“ ⁶⁾ „tain'a acésta a voiei Domnului dupa placerea s'a in Isusu Christosu aretatu,“ ⁷⁾ —

¹⁾ I Ioanu II, 2; IV. 10. ²⁾ Ioanu I, 1; I, Ioanu I, 2, ³⁾ I Io IV, 9; Rom III, 24 Ephes II. 4; Titu II, 11; III. 4. ⁴⁾ Io. III, 16. ⁵⁾ Laud. 3. — 25 Martiu; — Nasc. 2, od'a V.; Marire sed. 3 dela oda III 24 Mrt.; Trop. 4 odei VIII; Trop. I odei I Mart, 24; — Luminatu. 25 Mrt., — Trp 3 odei IX — 24 Martiu. ⁶⁾ Stichir'a 1. Martiu 24 Inser. ⁷⁾ Ephes. I, 9.

svatulu acestu domnediescu intru care cu bunatate si iubire „s'a descoperitu spre noi prin Isusu Christosu mare avutia a darului domnediescu,“¹⁾ — „ronduél'a acést'a cea mai 'nainte de veci, carea o-a facutu Domnedieu in Isusu Christosu Domnulu nostru,“²⁾ la „plinirea tempului,“ „cu bunavointi'a Tatalui celu pururea vecinicu si cu impreuna lucrare a Preasantului spiritu,“³⁾ „ângerulu celu mai ântaiu statatoriu — Gavrilu — senguru Preacuratei Vergure Maria, spre cuventatôrie asiediare de câtra Domnedieu alese s'a descoperitu.“⁴⁾

Voievodulu celu mai mare alu poteriloru ângeresci dela Domnedieu a totu tienutoriulu, numai la sengur'a cea cu totulu santa Maria s'a fostu tramesu spre a-i anuntiá cã aceea „minune strâina si negraita, — „acelu misteriu adeveratu“ alu intruparei intru Dens'a va se se arete, va se se realisedie astufeliu, cã plecandu Domnedieu ceriurile, „cu tóta plinirea Domnedieirei trupesce se va asiediá in pantecele Ei celu pururea fetiorescu si dintr'ensa Ddieu cá unu omu vá se se faca pruncu fora de sementia“.⁵⁾

Memori'a acestei minuni preamarite, — prin primirea cu credintia a graiuriloru ângeresci de bunavestire, cu adeveratu implinite in Preasant'a Maria:⁶⁾ s. baserica o celebrédia in 25 Martiu c. v. séu 6 Aprile c. n.

„Regala si de totu noua este serbatórea acést'a a Imperatesei Mame, — stralucirea ei pestrece razele aurie ale sórelui“⁷⁾ serbatórea acést'a cu totu dreptulu este vremea cea bine primita si „diu'a Domnului“ intru carea „s'a aretatu prisosél'a darului.“⁸⁾

¹⁾ Ephes II 4—6. ²⁾ Eph. III, 11. ³⁾ Gal. IV, 4; Stichir'a 3 Litiei; Marire Stichov. 24 Mart; Angerulu 1 alu odei III; — Stichir. 3 Decembre 20, ⁴⁾ Trp. 3. od'a VII — 24; Angerulu 2 — odei V — 25; Stichirile din 26 Martiu. ⁵⁾ Luminat. — 25; — Stichir. 3 Lit. ⁶⁾ Trp 3 od'a III Nov. 21; Icosu 20 Nov; — Marire Stichov. 24 Martiu. ⁷⁾ S. Damasc. Hom II in Annuiciat. SS. Dominae nostrae Dei Genitricis. opusc. selecta oeniponti 1877 T. XXXIV p. 13. ⁸⁾ II Cor. VI, 2,, — Rom. V. 20.

Bun'a Vestire este cu adveratu „solemnitate pread mna de veneratiune si de cultu,“¹⁾ pentru că intr'acést'a prin ministrulu Domnului bucuria mare si fericita lunei intregi se aduce, — intru — c tu adeca nu numai Preasantei Vergure Maria, ci lunei intregi se descopera, misteriuu celu mai sublimu alu mantuirei — — se ar ta tesaurulu intiepleptiunei, avuti'a Darului,²⁾ 'si ia inceputulu satisfacerea dreptatei lui Domnedieu, — se preamarese iubirea nemarginita, indurarea cea nespusa s  bunatatea cea negraita a lui Domnedieu.

Nu numai, ci impreuna cu acestea se preainnaltia demnitatea preamarita, marirea cerésca a Aceleia, carea e mai santa de c tu îngerii, mai marita dec tu Archangelii.., mai minunata de c tu Scaunele, — mai puternica dec tu Domniele, mai plina de virtute de c tu Vertutile., — mai inalta de c tu Inceptoriele, — mai sublima dec tu poterile — mai precio sa de c tu cheruvimii si mai marita de c tu serafimii..... de a carei'a marire e plinu ceriulu si pam ntulu³⁾ se lauda chipulu conceperei nesciute a Fiiului lui Domnedieu, — se preamarese verguri'a nesticata si se admira Maternitatea vergur sca a Preasantei Maria.

O! ce misteriu necuprinsu! ce minune neurmata este cu adeveratu scoborirea lui Domnedieu si intruparea Acelui'a in pantecele celu preacuratu alu Ficei Domnului! Cine nu va recunósce cu s. baserica c  „chipulu desiertarei este nesciutu, si feliulu conceperei negraitu,“⁴⁾ cine nu va marturisi că cea binecuvantata Mari'a este „minune necuprinsa si netalcuita,“⁵⁾ — si „minunea Ei e straina?“⁶⁾

„Cercandu cele preamarite ale acestui misteriu si minuni indoite,“⁴⁾ mintea omenésca se invinge, cugetulu nu p te se intieleg , neci se coprinda, „cum celu impreuna eternu Domnedieu cu Tatulu si cu Spiritulu, nevediatu si necuprinsu in pantecele fetiorescu se asiédia, pre care in-

¹⁾ I eub. in Deipar, concep. opusc. sel. t.XXXIV pag 173.

²⁾ Ephes. II, 7 ³⁾ S. I. Damasc. Hom II l. c. pag 23 seq. ⁴⁾ Marire Stichov. — 25. Martiu. ⁵⁾ Stichol. I. Martiu. 25 ⁶⁾ Nasc 1. odei V — 25 Martiu. ⁷⁾ Nasc. 2 odei V — 25 Martiu.

susi l'a creatu;“¹⁾ — sufletulu credintiosu impreuna cu Preasant'a Mari'a admira că „cum va concepe Vergura curata.“ — cum va suferi fîrea omenésca amestecarea Domnedieirei,“ — si „in ce chipu Feciór'a nascandu cu trupu pre celu fora de trupu totusi se-i remana curati'a nestricata?“²⁾

Noua suntu inse incredintiate secretele venirii Rescumperatoriului,“³⁾ deci curatîndu-ne sufletulu cu Spiritulu, impreuna cu Preasant'a Vergura se credemu adeveturiloru descoperite prin angerulu, se credemu că „la Domnedieu neci unu cuventu nu este cu nepotintia,“⁴⁾ — că „unde voiesce Domnedieu se invinge ronduél'a firei, si se lucrédia cele ce suntu mai pre susu de omu,“⁵⁾ — că Domnedieu tóte cele ce voiesce, le si lucrédia.“⁶⁾

Tienendu acést'a credintia, — si fiindu illuminati cu darulu sí poterea mantuitória a intruparei Domnului nostru Isusu Christosu, — cá si „nescari fii ai luminei“⁷⁾ se nu cercamu a intrá intru adenculu cunoscerei misteriuulu celui mai sublimu alu acelei intrupari, pentrucă „neci o cuventare nu e in stare se-o petrunda aceea minune“⁸⁾ ci urmandu invetiaturei s. biserice numai se celebramu marierea s. Treime, — cu lauda se onoramu scoborirea cea plina de indurare domnedieésca a cuventului Tatalui cerescu; cu pietate se innaltiamu maririle lui Domnedieu, — si cu admirare plecandu-ne inaintea a-totupoternicei lui Domnedieu, impreuna cu ângerulu, cu umilintia si cu frica fiiésca se ne apropiamu càtra Preasant'a Vergura, cá se cunóscemu sublimitatea negraita, — virtutile preamarite, demnitatea fora asemenare innalta a Acelei'a cá „Mamei si nascátoriei de Domnedieu“ si astufeliu bucurandu-ne cu spiritulu se ne indulcimu de poterea domnedieésca a Anunciarei celei mai fericite si luminate ce s'a facutu vr'odata genului

¹⁾ Nasc. 2 odei V, — 25 Martiu ²⁾ Nasc. 1 oda I; Nasc I si 2 oda IV; Stichir. 2 si 3. Inscr. — 25 Martiu. ³⁾ S J. Damasc. Hom. I l. c. pag 5. ⁴⁾ Luc. I, 36. ⁵⁾ Stichir. 3 Inscr.; — Angerulu. 2 odei I, — 25 Martiu. ⁶⁾ S. Damasc. Hom VI l. c. pag. 124 ⁷⁾ I Thess. V. 5. ⁸⁾ S. Procli orat I in SS. D. Genitricem — Opusc. sel. Oeniponti 1870 T. XII. pag. 23.

omenescu.¹⁾ — Cu pietate crestinésca se ascultamu marturisirea basericei, care in officiulu sacru alu dilei cu o frumsetia rara, simplicitate maiestósa, chiaritate petrundiatória, desfasiura misteriuu intruparei, — descopere si compróba caus'a, modulu si effectulu celu mantuitoriu alu aceleia si preamarese demnitatea acelei persóne preasante, intru carea s'a induratu Domnedieu a realisá acelu misteriu domnediescu.

Cum ne vomu incumetá inse a ne atinge de misteriuu minunatu alu intruparei, — alu crestinetatei?²⁾ Cum vomu „predicá cu laude frumseti'a curatiei, innaltimea santiei“³⁾ Nascatórei de Domnedieu? cum vomu preainnaltia maririle acestei cetati a Domnului, a careia frumsetia insusi Domnulu o-a iubit⁴⁾ a acestei Vergure pretióse, binecuventate la anima mai santa decátu tóte creaturele intielegatórie, éra la trupu mai curata decátu neme altulu in intregu genulu omenescu?⁵⁾

Cu adeveratu cá se potemu cuprinde innaltimea Bunei Vestire, — e de lipsa cum dice S. Sophroniu — cá mai antaniu „pre noi insine se ne curatimu si se ne facemu apti spre primirea acelei'a.“⁶⁾ — Deóra-ce „nemene neci pre de parte se póte cugetá de demnu a se atinge de misteriele cele preste totu sublime ale Acelei'a de cum-v'a nu va avé ânima curata,“⁷⁾ — Éra celu ce se va curati la sentiri dupa cuvenintia, acelui'a nu-i va fi spre greutate acést'a anuntiare preafericita ci 'lu va âmple cu stralucire si iubire, si cá pre unu omu, 'lu va preface in baseric'a preamarita a domnedieirei, si cu darurile presentiei preastralucite a lui Domnedieu 'lu va inavuti.“⁸⁾

Veniti dara si vedeti lucrurile lui Domnedieu“ cátu e de infricosiatu in svaturi.⁹⁾ „Veniti si vedeti lucrurile lui

1) Cfr. S. Sophronii in Deip. Anunciationem opusc. sel. Tom XXXIV pag. 246 seq. 2) I. Tim. III. 16 3) S. J. Damass. Hom I. 7 l. c. pag. 11 4) Ps. 86, 2; — 44, 16. 5) S. J. Damasc. Hom I. 5 l. c. pag 6. 6) l. c. pag. 246. 7) Joannes eubeens. sermo in concept. Deiparae. Op. sel. T. XXXIV pag 158. 8) S. Sophr. l. s. c. p. 246. 9) Ps. 65, 4.

Domnedieu si minunile, care a pusu pre pamêntu,¹⁾ se ne apropiamu cu ângerulu câtra Nazaretulu Galileiei, cá in acêsta solemnitate fetiorésca se aducemu Domnului si Mamei Preacurate maririle laudei nôstre.

Precum ne invétia s baserica Bun'a Vestire este „inceptatur'a mantuirei nôstre si aretarea tainei celei din vécu“ — pentrucâ Fíiulu lui Domnedieu Fíiu Fetiórei se face.²⁾

— Aretarea acestei taine inse s'a facutu in Preacurat'a V. Maria, carea primindu cu credintia bunavestirea cuventului mantuirei, fora sementia si fora stricatiune a conceputu pre Domnedieu celu mai nainte de veci. — Dreptu aceea Bunavestirea este strensus legata cu ins'asi intruparea.³⁾

Amesuratu acestor'a desi serbatórea nôstra, proprie are numai un'a idea principala, unu obiectu preamaritu, dar' caracterulu acelui obiectu este indoitu. Unulu adeca, ce se referesce la insusi misteriu intruparei, éra cel'alaltu descopera relatiunea acestui misteriu façia de Preasant'a Maria, cá mam'a lui Domnedieu.

Din aceste dóue puncte de vedere vomu considerá si noi insemnatatea serbatórei din cestiune.

I.

Amagitu-s'a de de multu Adamu poftindu se fia Domnedieu si nu a fostu,⁴⁾ cu daruri frumóse si innalte au fostu inzestrati protoparintii, dar' ei „in onóre fiindu nu au preceptu,⁵⁾ nu au cugetatu la marimea acelor'a, ci au voitu se fia asemeni lui Domnedieu. — Ómeni au fostu si creatiune, dar' au doritu se fia Domnedieu, — si pre cându prin insielatiunea diavolului, — au voitu se-si insusiésca cele divine preamarite si subline, — cându s'au nevoitu a-si arogá demnitatea firei domnedieesci si cu potere a-se face partasi domnedieerei. — O! atunci prin drépta pedépsa domnedieésca fura aruncati in stricatiune si mórte, — prin caderea oribila pre sene senguri impreuna si intregu genulu omenescu s'a nemicitu si s'a datu in poterea corrup-

¹⁾ Ps. 45. 8. ²⁾ Trop. serb. ³⁾ Cfr. not'a 1) in Hom. I S. I Damasc. l. c. pag 10. ⁴⁾ Stichov. „Si acum“ — 24 Martiu ⁵⁾ Ps 48, 12

tiunei, mortiei si a patimeloru. — Au voitu se se innaltie si cu drépta judecata s'au umilitu de càtra Domnedieu.¹⁾

Acést'a a fostu sórtea omului carele calcandu cu voia libera mandatulu divinu, a cutezatu a face injuria lui Domnedieu.

Cine ar' fi in stare se descrie si in destulu se talcuiesca sórtea omului cadiutu si departatu dela faci'a Domnului? Celu ce mai'nainte erá celu mai fericitu , acumu e de totu parasitu, despectatu, miseru, nefericitu, despoiatu de darurile cele preamarite, de „marirea lui Domnedieu“ Rom. III. 23 a iubitu reutatea mai multu decâtu bunetatea, nedreptatea mai vertosu decâtu a grai dreptatea.“²⁾ Profetii vediendu ran'a infipta genului omenescu au chiamatu si au suspinatu dupa mediculu cerescu:³⁾ inse „nu erá nicairi svatu si refugiu, nu erá neci unu leacu neci protectiune.“⁴⁾

Cându „ni-a acoperitu inse umbr'a mortiei,“⁵⁾ — cându „am fostu lapedati, surpati“ atunci „s'a induratu Domnedieu spre noi.“⁶⁾ Vediendu adeca facatoriulu toturoru, cà „fora de legile din di in di se inmultiescu, si mani'a lui Domnedieu totu mai tare se provóca nu atát'a spre iertare, câtu mai multu spre pedepsire,⁷⁾ privindu la omulu creatu dupa chipulu si asemenarea s'a, cadiutu in adenculu reotatei si in sclavi'a vresmasiei,⁸⁾ lucrulu maniloru sale nu a voitu se-lu parasésca; — ci pentru indurarea cea negraita, iubirea de ómeni nemesurata si bunatatea cea nespusa, s'a induratu a-lu redicá si a-lu mantui.⁹⁾

Cum a implinitu inse Domnedieu acést'a mantuire, in ce modu s'a induratu restabili fericirea si legatur'a cea noua intre sene si omu? „Minunatu, infricosiatu si audiului omului de totu necredibilu“¹⁰⁾ este acelu! modu de implenire admirabila si noua

¹⁾ Luc XII. 11. ²⁾ Ps. 51, 2. ³⁾ Ps. 143 5; — Jerem. XVII 14; — Ps. 79,3; — 78 8; 118 176. III Cart Imper VIII, 27; Michea VII, 2; Habac. II, 3 ⁴⁾ Auctoris Anonymi Tract deconcept. B. Mariae Virginis opusc. sel. Tom XII, pag 235. ⁵⁾ Gs, 43, 1. ⁶⁾ Ps. 59, 1. ⁷⁾ Auct. anonym. l. c. pag 222. ⁸⁾ Trop. 4. od'a VII — 24 Martiu ⁹⁾ Cfr. S. Sophroniu l. c. pag. 253, — S. Procli orat I l. c. pag. 26. ¹⁰⁾ S. Sophroniu l. c. pag 256.

este marimea minunei de implinire¹⁾ Dara unde lucrédia Domnedieu — carele marturisesce, acolo tace pucinatatea ratiocinării omenesci, si lui Domnedieu tóte suntú usióre si posibile numai se voiésca.“²⁾

Anume: acelu Domnedieu a tóta indurare „a judecatu a efectui mantuirea pre acee'a cale, pre care a intrevenitu caderea, adeca, pre cum diavolulu mai antaiu a sedusu pre muerea, sí apoi prin trens'a s'a invinsu: asia acelu diavolu mai antaniu se se invinga de cátra muere, si apoi prin Christosu se se nemicésca,“³⁾ — Domnedieu a voitu se mantuiésca lumea „in ordu de care mai gratiosu neci se póte cugetá,“⁴⁾ cá astufeliu „marimea bunatatei se petróca pretiuirea pagubei.“⁵⁾

Acel'a prin care tóte s'au facutu, si e in totu loculu a voitu cá senguru se se imbrace in imaginea s'a, — a voitu a luá form'a servului si prin adevérata intrupare a se face omu, nu ínse cá si cei'alalti ómeni, ci cá Densulu si firea omenésca luata intr'o persóna se fia Domnedieu si omu deplinu cu anima rationala si cu corpu omenescu.⁶⁾

Despre modulu acest'a minunatu alu mantuirei nóstre preafrumosu ne invétia s. Évangelistu Luca care a si conscrisu decursulu acelei bune si sacratissime anunciari, cá asia de-o parte pentru marimea lucrului neme se nu fia necredintiosu, — éra de alta parte cá neme se nu atribue Domnului nepotintia.⁷⁾

Se ascultamu dara marturisia acést'a de Domnedieu inspirata a Evangelistului, — se cunóscemu dela ángeri conceperea cea nespusa, intruparea cea negraita.

(Va urmá.

J Borosiu.

¹⁾ Cfr. S. Bernardi de 12 praerog B. V. M. Opusc. selecta T. XII. pag 162. ²⁾ S. Sophr. l. c. pag 256 ³⁾ Bernardi Hom II super Missus est. opusc. selecta T. XII pag 93 seq. — S. Damasc. Hom III l. c. pag 40. ⁴⁾ Auctor anonym. l. c. pag. 222. ⁵⁾ S. Bernardi de 12 Praerog. B. V. M. l. c. pag 149. ⁶⁾ Auct. anonym. l. c. pag 222. ⁷⁾ S. Sophr. l. c. p. 257.

Uniunea basericésca a Romaniloru cu calvinii in secele XVI—XVII.

— *Dupa Istori'a Romaniloru transilvani ms. de Petru Bod.* —

(Urmasare.)

Pop'a unitu din Zlatn'a fù pusu sub padia, de mani acatiatu de grinda si torturatu; cá se scape bietulu, le descoperí tóte machinatiunile si cine dintre popi a fostu cu ostentii la prinderea lui Sofroniu. Intre acesti-a mai de frunte pop'a Georgiu din Gald'a-de-diosu, la care si fure tramisi treidieci de insi, cá se-lu prinda si se-lu tiena pre locu, ce'a ce si fecera cei treidieci, fóra cá se cutedie cinev'a a li-se opune. Dupa câtv'a tēmpu pop'a Georgiu, prelânga garanti, fù pusu in libertate.

Unui r.-catholicu i scapase din gura unu cuvēntu mai aspru asupr'a Romaniloru, cari de ace'a 'lu cautá cá se-lu omóra; cautatulu nepotendu gasí nice la plebánulu asilu, cerù si capetá gratia de la calugheru sub conditiunea, cá dela usi'a pâna la altariulu bisericeii tērindu-se pre pamentu, 'si retrase cuventulu. Cu câta autoritate procedea acelu ascetu miserabile, se vede din epistol'a lui necivile data catra comandantele gen., in care aducundu acestui-a aminte, cá impreuna cu guberniulu a fostu promis pace principatului, si cu tóte aceste pop'a din Ocn'a, unu altulu din Banatu si unu alu treile din Cornetielu pentru religione se tienu in prinsóre, pretinde, cá in ór'a, in care comandantele va cetí epistol'a, numai decátu se elibere pre captivi si sei tramita pre protopopulu din Sadu, disparutu de candu cu impușcarea nobilelui din Pogacéu'a; la dincontra acóle-su oficialii camerali din Zlatn'a cá buni garanti, asupr'a caror'a in totu minutulu potu nevalí. In acel'asi tēmpu totu asia de urbána epistóla scrise si episcopului unitu, intre altele aruncandu-i, cá visitandu bisericele le depréda din fundamentu, cumu feceá imperatii pagâni.

Pre urma adunarea rom. din Zlatn'a se respí. Pentru intertentiunea miiloru de ómeni oficialii camerei dedese câti-v'a florini, cá se le cumpere pane, si una bute de vinu care

bendu-lu, cinev'a in betia au din vindicta impuşca pre carciunariu, omu dealtmintre cameleonicu si demnu de furci. Altu escesu n'au facutu, contenindu-i calugherulu, pre care-lu priviá cá pre angerulu pazei tramisu din ceriu.

Intr'ace'a despretiulu unirei cresceá in tóta Transilvani'a. Romanii portá corespondentie secrete, cumu nu s'ar' fi potutu asceptá de la unu poporu necultu; erá atítiiati si de unii misiunari; prin succesu incoragiati unii din drojdiele poporului visá de libertate si de abundanti'a toturoru bunurilor; tumulturile insufiara frica celoru mai intielepti din tiéra, cá nu cumv'a lucrurile se mérga pâna acolo, de unde se nu mai póta fi reintórcere; cá nu cumv'a tumultuanti, gustandu dulceti'a libertatei, se incépa la lotrie, nefiindu militia de ajunsu, care se le infrene indresnel'a. Spaim'a se mariá prin faimele numeroşe cátu frundia si érba despre intentiunile, scopurile, armele scl. ale Romaniloru, care acestor'a, reintorsi la sapele si lopatele loru, nice in minte nu le venise. Dintre r.-catolici se temeá fórte cei, cari i nedreptatíse pentru uniune. Se dícea, si e de miratu cá si de catra invetiati se credea, cumu cá Romanii, neinvetiati si armati numai cu pari nodurosi, vréu se ocupe fortaréti'a a juliense. Ba doi fetúri séu garsoni ai duoru canonici, mergundu din popina nóptea târdíu acasa, si nepotându intrá in fortaréti'a dejá inchisa si descarcându-si pistólele: tóta fortaréti'a se alarmá si se puce in stare de aperare contr'a Romaniloru, pana ce in urma unu oficialu tramisu cu cáti-v'a osteni gregari descoperí ridiculu lucrului.

Intr'ace'a Sofroniu cercetá liberu basericele rom., incátu nu fóra ratiune se credea a avé salvu conductu, dispunédu pretotinde tóte cu o prudentia acomodata poporului. La Abrudu, Zlatn'a, Ighiu, Bogat'a si pre aiure tienù sinóde cu participantí din tóta provinci'a, staruindu cá se se dechiare, cei ce voru, de cu bunu tēmpu neuniti, imperatului si domniloru pamentesci se nu denege tributulu si sierbitiele, éra sufletulu se si-lu pastredie lui D.-dieu. Sēntiendu curse din partea preutiloru uniti, catra finele anulului din sinodulu de la Bogat'a se duse la Zlatn'a, prindiendu in reintórcerea

s'a pre protopopii din Bagău si Teiusiu si ducându-i cu sene semi-goli si rasi, pre cari inse apoi i eliberà cu conditiunea, că si unitii se eliberedie pre neunitii prinși.

Tienù apoi denou sinodu la A.-Juli'a in 25 fauru 1761, sub a carui durata fortaréti'a ér' se puse in stare de apere, încātu si tieranii se mirá de atâta preingrigire. Celoru doui deputati tramisi de guberniu in numele regelui, cá se-lu intrebe, cá ce scopu are sinodulu? respunse blandu cá totude-a-un'a: 1) că latîndu-se faim'a, cásí cumu unele escese de ale Romaniloru s'ar' fi comisu cu voi'a lui, acumu vré se lamurésca lucrulu, pentru cá de s'ar' mai comite asemeni escese contr'a legiloru tieiei, se se pedepsésca prin oficiali; 2) că vré se recomande Romaniloru a traí in armonía cu cele-alalte relegiuni, ce si alt'cum recomandase adeseori in privinti'a reformatiloru, de cari numai in cerimonie ar' fi diferindu; 3) că vré se se consulte, cumu se capete de la Majestate episcopu pentru religiunea loru; 4) că vré se suplice pentru eliberarea individeloru tramesi de circ'a 14 ani in afaceri religiuaric la curtea imp., despre cari nu se scie, unde suntu; 5) că Sofroniu capetandu de la guberniu mandatu, cá se se infaçosiedie inaintea unei comisiuni, vré se delibere asupr'a speseloru de caletorie; alte afaceri ocurende 'si va tiené de detoria a le notificá guberniului. Delegatii se departara, sinodulu se tienù, si tieranii se întórsera la aratrele loru.

In capu cinci, despre comisiunea bukowiana in afacerea Romaniloru, autoriulu ne narédia, că in martiu 1761 fù tramesu lib. bar. Adolfu Bukow cá comandante gener. in Transilvani'a si cá presiedinte alu comisiunei in afacerea Romaniloru, si in acel'asi tîmpu si lucru erá tramesu si Dionisiu Novakovics, episcopulu neunitu din Bud'a. Venira si câteva companie de militari calari si pedestri. Romanii uniti si alti amici ai unirei vorbiá de 10—20 de miie de osteni intrati in Ardélu, cá se supuna pre Romani. Militi'a fù dislocata la Sebisiu, Sabiiu, Brasiovu, Aiudu, Bistritia, si cu tunuri se aretá pre ici pre cóle, de mai multa frica implendu-se dëns'a fačia de Romani, decátu fačia de dëns'a Romanii, cari

se arătă a nu fi consciu de nice o crima incontr'a domnitorului si tiei, cerendu-si exercitiulu liberu alu religiunei.

Bukow cu datulu 9 aprilu 1761 dede cerculariu catra comitate, cari se notifice Romaniloru: 1) că curtea imp. printre tóte grigiele s'ale esmise una comisiune sub presiđiulu lui, carea se asculte tóte gravaminele națiunei rom. fóra privire la persóna si religiune; 2) august'a curte nu va suferi nicedecátu, cá Romanii pentru desbinarea loru religiunaria se se conturbe unii pre altii, ci se traésca in pace; 3) Bukow e gat'a a le partini plansorile la curtea imp., a le castigá iertarea esceseloru de pâna acumu, ba si episcópu, déca voru fi ascultatori; 4) neunitii se nu mai tienă conventicle, se nu mai iee basericele unitiloru, si pre popii acestor'a se nu-i mai oprésca de la baserice; 5) asemenea se faca si unitii față de neuniti; 6) din tóte jurisdictiunile se traméta pre 26 aprilu deputati la Sabiiu, cari se substérna comisiunei gravaminele cu vorb'a si in scrisu.

Romanii comparura pre dîu'a pusa, nu din fiacare comitatu, ci mai din fiacare satu câte doi, pre cari, cá se nu formédie o ceta prea mare si se nu se consvatuésca, episcopulu Dionisiu i primia care satu cumu sosiá, cu voiosia laudandu-i si admoniandu-i se nu tumultuedie, si se spere si ascepte tóte cele bune de la ordinele reg. Ast'felu Romanii se intorná cu mare bucuria la ai loru, spunendu-le, cá nu numai au vediutu pre episcopulu neunitu față la față, cumu ar' fi doritu Augustinu se védia pre Paulu, ci i-au si sarutatu santítele mani.

Sofroniu inca fù citatu la Sabiiu, carele pareá aplecatu a merge; inse Romanii din Zlatn'a nu voiá se-lu lase, pentru cá se nu i-se temple cev'a reu, déca oficialii camerali nu voru stá buni pentru elu. Acumu fù tramesu dupa dênsu cu mandate nóue unu capitauu, care procedendu mai aspru, erá p'ací se provóce turburări si se-si piérda viét'a, de nu se domoliá lucrulu prin calugheru si prefectulu băiloru. Sofroniu insoțitu de militari si de multime de Romani porni. Aprópe de Sabiiu tragundu de masu intr'unu satu, atâti Romani se strinsera acolo, de nu-i incapeá loculu, dorindu

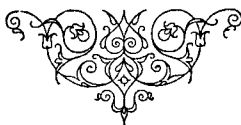
parte a-lu insoçi parte a-i cere binecuvântarea. Apropiându-se de urbe, Sofroniu cu câti-v'a inși se furisiâ din midiu-loculu multîmei și in vestminte tieranesci intrandu in Sabiiu, se presentâ episcopului și lui Bukow. In apropiarea portiloru cetatei multîmea Romaniloru fû impresorata de militari, cari cereâ a li-se estradá calugherulu, ci spunendu-li-se, că acest'a e dejâ la generalulu, vediura, că calugherulu 'și batuse jocu de dînsii.

Bukow, instruitu a procede la inceputu cu moderatiune, primî bine pre Sofroniu și dupa câtev'a dîle, daruindu-i ôre-câti galbini, 'lu dimise la Romani. Sofroniu lasâ zelulu seu religiunariu de pana acumu mare parte la Sabiiu, și, fia că a fostu infricatu prin amenintiâri fia coruptu prin promisiuni, se aretâ mai raru printre Romani, asia câtu acesti'a pre-puneâ, că și Sofroniu ar' fi trecutu la unire, acestu prepusu intarindu-lu preutii uniti prin varie siopte.

Din mandatulu lui Bukow se fece investigatiune diligente, că câti și cari suntu uniti ori neuniti? In mai multe comune nu se aflâ nice unu unitu, au numai câte unulu doi, și acesti'a inca consangeni cu popii, au decatra acesti'a corupti și imbetati, cari dupa trecerea betiei se dechiarâ érași de neuniti; de unde se nascura multe confusiuni și acuse, barbati onesti cadiendu in prepusu, că ar' fi favorindu pre neuniti scl., éra Romanii prin carciume sfedile asupr'a religiunei adeseori le terminâ cu batâi.

(Va urmâ.)

Dr. Gregoriu Silasi.

Cuventare funebrala,*)

(la mórtea unei preotese tenera.)

„Pierdutu-s'au increderea mea
si speranti'a mea (Plâng.
Eremiei c. III. v. 18.)

Scimu On. Asc. Instristati! din esperintiele de tóte dilele, câtu de infioratória privelisce e mórtea, cându ace'a se presinta in fericirea familiara cu scopulu de-a rapí cu sine ce e mai scumpu: pre consórt'a tenera si iubitóre, de pe braçiele unui soçiu asemenea teneru si iubitoriu; scimu câta pierdere are prin acést'a crudelitate a mortiei seraculu si bogatulu; scimu câta pierdere are plugariulu; scimu câta pierdere are diregatóriulu si asia mai de parte altii.

Inse departe este nefericirea altor'a pentru de a se poté cumpeni séu celu puçinu a se pune alaturea numai cu ace'a nefericire a preotulu romanu, candu si pre elu î-lu ajunge sórtea amara de-a perde pre consórt'a lui. Cutezu a ve marturisi — cumcà in sinulu tuturoru claseloru omenesci, preotulu românu, acestu fidelu trabantu a lui Christosu, este fiinti'a cea mai nefericita pe faci'a pamentulu; pentru-cà veduvi'a lui — déca o analisamu numai bine — culmina in nefericirea nefericiloru si amaratiunea amaratiuniloru! Dênsulu in adeveru se póte vaierá cu profetulu Eremia: „Pierdutu-s'au increderea mea si speranti'a mea.“

Cá se ve potu constatá acést'a, din incidentulu acestei conveniri funeste, mi-am propusu a respunde la intrebarea: cá ce perde preotulu românu prin soçi'a lui?

*

*

Omulu se amaresce, cându perde numai unu obiectu de valóre. Se presupunemu, cumcà cineva se afla in posesiunea unui testamentu ce pentru viitoriu i-asigura o avere colosala; dara din intemplantare perde testamentulu. Cum se amaresce, câtu se frange si ce nu face apoi respectivulu cá se-lu

*) Rostita la înmormentarea tenerei proetese Min'a Belesiu Chirilescu din Kétegyháza la 29 juliu 10 augustu 1885.

reafe! Ori se dîcemu, cã pentru cinev'a se scria vre-o medicina care îlu va vindecã cu siguritate; inse din intem- plare piere receptulu si morbosulu nu mai pôte deveni la elu. Se intielege, cã ne potemu inchipui necazulu omului si in casulu de faþia.

Se intristéza si se amaresce dara omulu pentru o pier- dere mai mica si pôte mai neinsemnata, ce cu tempulu se mai repara, si o! cum nu se va intristã si amarí pentru o pierdere cá ace'a, care nu se mai pôte reparã prin nimicu si nici odata!

Preotulu românû prin mórtea consórtei s'ale, are o pier- dere nereparabila. O privire câtu de scurta numai preste monogamia lui si totulu se explica de sine.

Dupa spiritulu evangelicu muierea cu barbatulu suntu incununati într'unu trupu si sufletu ast'feliu pierdiendu preotulu pre consórt'a lui, pierde o parte intregitóre a sufle- tului seu, si prin acést'a consolarea in suferintiele pamentene.

Scimu, cumcã pre femeia pentru ace'a a creat'o bunulu Domnedieu, cá se âmpla de mangaiere si lauda giurulu ei; scimu, cá chiemarea ei este, cá se indigeneze in cas'a — unde ea este sufletulu, indestulirea, pacea si fericirea pa- mentésca; scimu, cá in celea mai multe giurstãri familiari, ea dimpreuna cu cameradulu ei adeveratu, cu soþiulu imparte sarcinile celea mai grele a le vietiei, si apoi scimu si ace'a, cá in positiunea acompanierii suferintiele nu odata ne tielescu catra fapte mari si generóse, câtra fapte, ce ne conducu numai la bine si salute! . . .

Prin pierderea consórtei inse, preotulu românû cade dela tóte aceste. Crucea pentru dênsulu devine asia dicîndu — sarcina, si o pórtã mai fora nici unu efectu . . . si mai fara nici o consolare . . . Câta pierdere numai aci, dara de vomu mai imbinã inca si altele?!

Eu Intr. asc! sustienu cã pierdiendu preotulu romanu pre cosórt'a lui, totu odata pierde raiulu de pre pamentu, adeca fericirea ace'a, la care numai prin trêns'a pôte cá se devina; deóre-ce viéti'a lui ajunge si mai pe urma a fí lip- sita de tóte afectele placute ale vietiei; e in togm'a cá

cerinlu fora stele; gradin'a fora flori si cá livedíle si dumbravele fora aspectulu loru incântatoriu.

Perdiându preotulu romanu pre consort'a lui perde si midiolocirea, prin carea póte cá se devina membru alesu si respectatu in societatea omenésca. Mare pierdere e si acést'a! Dar' nu numai atât'a!

Perdiându preotulu românu pre consórt'a lui, totuodata perde si preteni'a ómeziloru; pentru-cá densulu din momentulu nefericitei s'ale veduvii se insíra intre preotii condemnati, intre acei preoti, cari fora vin'a loru — devinu atátu in clasele mai inalte câtu si mai de josu omenesci — discutati si ignorati. Ce grozavia!

Pusetiunea cea nefericita a preotului românu veduvu se mai maresce, déca recugetamu si la ace'a, cá consórt'a lui este totuodata unica, adeverala económa a casei. A perde dar' pre o consórt'a cá acést'a, atât'a va se insemne, câtu a perde speranti'a, de a mai poté conclucrá la asigurarea viitorului seu. Aflandu-se cinev'a in proprietatea unoru mine de auru, dintru cari crede si speréza cá va scóte auru inca multi ani — spuneti-mi: cum s'ar semti cându minele desiertandu-se, in locu de auru, i-ar' intinde numai nèsipu? Fora îndoiéla, cá sar' sêmtî sbiciuitu de sórte si nimicitu întru tóte aspiratiunile s'ale! . . .

O! dar' nu numai preotulu sêmtiesce perderi prin mórtea consórt'e s'ale — ci sêmtiescu si altii. Preotés'a româna dupa pusetiunea ce ocupa — este persón'a cea deintaia în comuna intre femei. Dupa obiceiulu vechiu — mai preto-tindenea si astadi ea stâ in relatiune de cumetria cu poporul; — ea este esemplulu soçieloru din poporu, care este chiamata prin conduit'a s'a a moralisá — in togm'a cá preotulu depre amvonu — cu esemple bune femeile si cu deosebire soçiele si mamele.

Prin pierderea unei atare matrón'e din sinulu poporului, — se pierde dara esemplulu soçieloru din poporu. O! si déca combinamu bine nici acésta impregiurare nu e togm'a pierdere neinsemnata, mai vertosu la poporul nostru românu!

Cautandu acumu dupa pierderile insirate — éta le vedemu Trist. Ascultatori! închise si in sicriulu acest'a ce conține restulu pamentescu alu multu regretatei tenere preotese M. B — Ch. — Aci, in sicriulu acest'a vedemu închise pentru tenerulu preotu din locu: particéu'a întregitória a sufletului, consolarea in suferintiele pamentene si raiulu de pre pamentu. Da! càci tener'a preotésa franta de dorerile unui morbu îndelungatu, plinu de suferintie si incurabilu s'au smulsu din midiuloculu nostru si de pre braçiele soçiului seu iubitoriu cum „o flóre înflorindu cade“¹⁾ s'au smulsu in primavér'a vietiei sale, atunci cându erá in cea mai frumósá etate — candu numerá abia 21 de ani, atunci candu numai începù a cascigá ide'a despre însemnatarea si fericirea vietiei conjugale intrerupta astadi la 9 luni; atunci candu aparinti'a ei este inevitabila la casa; atunci — candu caracterisandu-i viéti'a meritoriu — pentru ânima ei cea buna si sincera, pentru calitatile ei spirituali cascigate la cas'a multu onor. ei unchiu — începuse a cascigá simpatia, amicétia si iubire neconditionate înaintea tuturoru cunoscutiloru sei.

Éta dara Intr. Ascultatori! o nóua dovada aci înaintea ochiloru nostri, contr'a monogamiei preotului românu! Éta unu nou impulsu pentru de a deplânge sórtea cea de totu amara a preotului românu veduvu! Éta unu nou îndemnu pentru noi, de-a oftá se vina timpul, care se-lu scape pre preotulu românu din acésta situatiune grea si din acést'a amaratiune ne mai suferita prin perfectiunea legei divine — carea nici candu n'au venitu in colisiune cu sine²⁾....

Dar' acumu tóte celea suntú indesiertu! Situatiunea de façia nu o potemu schimbá.. Se facemu noi ori câte remonstratiuni in contr'a manifestatiunei mortii, si mai pe urma suntemu avisati a alergá la uniculu isvoru de impacare — la Domnedieu! carele dupa cum obsérva Plato filosofulu din anticitate purtarea s'a de grigia o manifesta si in celu mai micu atomu nevedintu.

1) Joan VIII, 15. 2) Alusiune la a dóu'a casatoria a preotiloru.

Da! mórtea e unichu inimicu, pre carele nu-lu poti invinge; e unichu fenomenu, in contr'a carui'a ratiunea ingeniósá a omului — nu ajuta; e unic'a aparintia asupr'a carei'a omulu nu-si póte luá remediu de dreptu, dupa cum bine cânta poetulu:

„Plangêndu o róga omulu, cu lacrima de sange —
Sumu teneru díce densulu, mai potu cá se traiescu;
Dar' tóte-i suntu desierte, cà-ci viéti'a-i-se stînge
Si sufletu-i iá sborulu... spre raiulu celu cerescu!“

Spre raiulu celu cerescu — catra care sí acésta tenera preotésá luandu-si acumu sborulu — prin mine interpretele seu î-si iá „remasu bunu!“

Soçiule! Angeru dulce si multu iubite! Éta eu me ducu pe calea de unde nu mai este reintórcere; inse fora de voia... Asiu mai remanea, dara nu sum in stare; càci Stapênulu celu Atotupoternicu m'a chematu la sine dupa unu intervalu scurtu de convietuire abé de 9 luni. Grozavu momentu acest'a prin cari multi poternici si bogati a trecutu si voru mai trece fora de-alu poteá rescumperá. sí evitá. Dícu, grozavu momentu acest'a! O! si nu ar' fi grozavu, déca aveamu têmpu de traitu.

Cu tóte acestea, impaca-te cu voi'a celui Preasântu; càci in ace'a zace isbênd'a crestinului adeveratu: a suportá cu abnegatiune suferintiele ce i-le croiesce sórtea; impaca-te si cu ace'a impregiurare, cà ne despartîmu impacati; pentrucà nu avuramu tempu destulu de-a ne iubi. Si acumu, o ultima dorintia se fii fericitu! o ultima sarutare si inca o ultima rogare: la S. altariu nu me uitá!...

Iubite Taica betranu! ce ai nefericirea a lacrimá langa sicriulu nepótei t'ale tenera. Dupa mórtea tatalui meu*) si fiiului teu, tu ai fostu care te-ai luptatu pentru fericirea mea. Ai si ajunsu-o; dar' o! càci fù numai o nalucire si unu visu insielatoriu! Abia î-ti inchipuisi a te poteá reculege din

*) Reposatu acum 2 ani.

lovitur'a, ce-ti-o casiunà mórtea tatalui meu, si éta cà tre-
bue se golesci altu paharu de amaratiune perdiendu-me pre
mine unic'a consolare, pre langa care sperái a te aliná la
adênci betranetiele t'ale. Dara mangaie-te! Mangaie-te cu ace'a,
cu care si singuru ai mangaietu pre altii. Grigi'a T'a parin-
tésca insoçita de atâtea jertfe in interesulu crescerei si feri-
cirei mele, iubirea t'a se ti-o resplatésca Ddieu.

Si acumu sarutandu-ti manile, te rogu se me ierti,
decumv'a ti-am gresitu!

Iubita maica betrana! — Aripele t'ale a fostu acelea,
ce a feritu viéti'a mea si de suflarea cea mai mica de ventu.
Tu mi-ai fostu singura, ce ai representatu pre maica mea
adeverata si éراسi ea ti-am fostu unica consolare la cas'a
t'a si la betranctiele t'ale. De adi inainte eu nu voiu con-
vorbí mai multu cu tine; càci me ducu acolo, de unde nu
mai este rentórcere; inse tu vei vení acolo si apoi intru'nirea
nóstra va fí eterna.

Sarutandu si manile t'ale, 'ti mai dicu unu „remasu
bunu!“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iubiti socrii! Asiu fí doritu se fí traitu intre voi, cà-ci ve-
amu iubitu asiu fí doritu se traiescu pentru fericirea fíiului
vostru; càci pentru ace'a am pasitu cu elu la S. altariu; inse
Domnulu vietii binevoindu a me chemá la sine, cu acést'a a rumptu
legatur'a dulce dintre noi, pentru care multiemindu-ve cu
sarutare de mani, ve poftescu fericire si remasu bunu!

Iubiti unchi, matusie, cumnati si cumnate! Éta ve lasu si
pre voi, dara nu plangeti! cà-ci eu me despartu numai cu
corpulu de catra voi, éras sufletulu meu remane cu voi pla-
nendu din patri'a cerésca in legatura sacra. In calea vietii
vóstre ve poftescu se fíti fericiti, scutiti de necasuri si sufe-
rintie, remasu bunu! Ddieu cu voi!

Remasu bunu si tîe iubita amica! Placutu au fostu
têmpulu, câtu l'am petrecutu dimpreuna! de ace'a e grea
acumu despartîrea mea de catra tine. E grea; dar' nu se
póte incungiurá. Multiemescu-ti pentru amicéti'a si bunavo-
inti'a t'a, si te rogu se-ti aduci aminte de mine amic'a t'a
pre care petrecandu-o la mormentu 'ti dice: remasu bunu!

In urma me intorecu cu privirea mea gielósa càtra toti consangeni mai apropiati si indepartati, catra toti cunoscutii si cunoscutele, precum si catra toti presentantii de faia — de ve dicu cu S. Joanu g. de aur: Remasu bunu! rogandu-ve cá dupa datin'a crestinésca se-mi diceti: Ddieu se me ierte cá si pre voi se ve ierte. Aminu.

J. J. Ardeleanu.

Predica pe Dominec'a XX dupa Rosalie.

„Si a cuprinsu frica pre toti si mariáu pre D.-dieu dicndu: cá profetu mare s'a scolatu intru noi si cá D.-dieu a cercetatu pre poporulu seu.“

(Ev. Luc. VII. 16.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Inainte de venirea lui Isusu Christosu omenenimea se abatusè cu totulu de la D.-dieu si moralulu decadiusè adēncu. Deci erá tēmpulu supremu cá acest'a se se restituie si se se reformeze, ce erá unu lucru cu atātu mai greu, cu cātu omenimea cadiusè mai adēncu. Anume erá de lipsa, cá prin stirpirea idolatriei — ce se latise intre tóte popórele — se se restituè adorarea lui D.-dieu in spiritu si in dreptate, erá de lipsa se se implantuie in anim'a omenimei iubirea de aprópelui, cu unu cuventu erá de lipsa, cá tóta omenimea se se redice la unu gradu mai inaltu alu perfectiunei morali. Cātu de mare si escelinte trebuia dára se fia acelu individu carele aveá se faca acést'a grandiósa straformare. Nimenea altulu poté se o faca acést'a de cātu vre-unu profetu divin, carele a fostu Isusu Christosu. „Profetu mare s'a scolatu intru noi si D.-dieu a cercetatu pre poporulu seu“ — dice s. evang. de adi.

Si ce midilóce 'si alese Isusu Christosu spre ajungerea acestui scopu maretiu alu seu? Introdusè o religiune, a carei'a decóre e facerea de bine cu deaprópele, si carea nein-

treruptu ne si impune acést'a datorintia, precum se vede acést'a din esemplulu petrundietoriu de adi alu Rescumperatoriului nostru, carele petrunsu de dorerea unei mame, sterse lacrimele acesteia prin resuscitarea din morti unicului ei fiu.

Inse dorere! acést'a religiune alui Christosu in tîmpulu nostru din multe pàrti e atacata prin necredintia. „Secululu alu 19-le impreunandu tóte erorile trecutului, se pare resolutu a continuá lupt'a desperata in contr'a religiunei pâna la extremitate. Necredintia se aréta si latiesce cu o fortia si impertinentia neaudita, inficiandu cu lepr'a s'a lumea intréga, asemenea unei ciume cumplite“ — dîce unu scrietoriu laicu din tîmpulu nostru, Dr. Joanu Bohl: Cei mai inversiunati inimici ai religiunei din tîmpulu nostru sunt: ateistii, panteistii, materialistii, ratiualistii, scepticii si comunardii, in contr'a caror'a baseric'a — in conciliulu vaticanu — si-a accentuatu de curêndu invetiatur'a s'a drépta. Toti acesti'a nu au mai puçina intentiune, de câtu a stirpí religiunea si de a derimá altariiele bisericeii lui Christosu. Acesti'a dîcu cá religiunea nu e de lipsa in statu, cá statulu póte fi si fora religiune, fiindu-cá acel'a 'si póte ajunge scopulu si fora religiunea lui Christosu. Acésta impregiurare 'mi dà ansa I. m. se ve aretu cá religiunea lui Isusu e neincungiuratu de lipsa in statu, càci acést'a e fundamentulu si bas'a societatii umane. Acést'a va fi obiectulu vorbirii mele de adi. Fíti cu atentiune!

* * *

Inca neci popórele pagâne nu au fostu alunecatu intru atát'a cá se le fia venitu in minte de a esilá religiunea din statu. Ma intemeiatorii de legi civile, vedindu-o acést'a de necesaria, chiar' prin religiune voira de a imprumutá putere obligatória legiloru aduse prin trênsii. Necesitatea religiunei o disputara cei mai renumiti filosofi pagâni, asia: unu Platone, Cicerone, Senec'a si Plutarchu. Dar' pagânii moderni voiescu se intréca pre antecesorii loru dîcûndu cá religiunea nu e de lipsa in statu. Dar' eu dîcu cá acést'a e de lipsa cá fundamentulu si bas'a societatii umane. Reli-

giunea lui Christosu e fundamentulu si bas'a societatii umane cà-ci:

1. Religiunea constringe pre cetatieni a conlocuî in societate, religiunea sustiene ordinea, pacea, contielegerea si acést'a asigura perseveranti'a statului. Numai religiunea e in stare a mişcă pre cetatieni la supunere invetiandu cà: „tóta poterea e de la D.-diu“ — dupa cumu dîce Apostolulu. Religiunea crestina propune iubirea de-aprópelui de bas'a detorintieloru sociali (Mat. 22. 39). Religiunea detiermuresce estinderea acestui preceptu dîcîndu: „iubiti pre inimicii vostri faceti bine acelor'a cari ve gonescu pre voi, cá se fiti fii parintelui vostru cerescu, carele resare sórele spre cei buni si spre cei rei, si dà plóia spre cei drepti si spre cei pecatosi“ (Mat. 5. 44—45.) Ce preceptu maiestosu, prin carele cetatienii se indémna a se apropiá mai tare unulu de altulu, ma prin ce cum s'ar' dîce devinu un'a si ace'a-si familia. Indemnulu principalu alu evangheliei e cá se ne indestulimu cu sórtea propria si se prestámu fia-cuî cu ce detorimu, cui detorimu cu contributiune, contributiunea; cui cu vama, vam'a; cui cu supunere, supunerea; cui cu onóre, onórea. (Rom. 13. 7.) Ast'feliu religiunea lui Isusu din ce in ce stirpesce totu mai tare poftele pecatóse din animele credintiosiloru.

Acumu se privimu la vre-unu statu, de unde lipsesce religiunea lui Isusu, séu unde ar' domní numai religiunea naturala. Aici unirea cetatieniloru cu corporatiunea societátii mai vêrtosu se baséza pe interesu si câscigu propriu; cetatienii acestui statu neasceptandu vre-o respłata eterna, nu tientescu la alt'a, de câtu la fericirea temporaria a lumii acesteia. De aici se póte esplicá ace'a cà mai multi patrioti, vedindu cà meritele loru nu se respłatescu, séu chiar' din contra suntu intempinati cu nemultiemire, de locu incepu a nutri o ura catra patria cercându ocaziunea de a-si resbuná, si pâna ce dâmu câte de unu Camiliu, convenimu cu o suta Coriolanii, cari fiindu vatemati prin patria, conspira cu contrarii la stricarea acesteia. Dar' credinti'a crestinului catra statu nu se baséza numai pe sperantie lumesci, neci

provine numai din frica, ci mai vîrtosu din consciinta (Rom. 13. 5.) Religiunea crestina propune că tóta puterea, prin urmare si datorintiele fația de statu sunt de la D.-dieu (Rom. 13. 1.) Deci cine servește statului, lui D.-dieu servește, si cine se opune puterii ordinatiunei lui D.-dieu se opune, prin ce 'si căciga condamnarea propria (ibid. v. 2.) Religiunea crestina priveste pre guvernatorii statului că pre locutienetorii lui D.-dieu, si preceptele lor, că preceptele lui D.-dieu. „D.-dieu, éra nu proconsululu e acel'a de carele ne tememu“ — dîce Tertulianu.

2. Religiunea lui Isusu e fundamentulu si bas'a societatii umane si din ace'a cauza că-ci religiunea propune si esplica invederatu adeverurile cardinali, cari au cea mai mare influentia spre statu. Cum e d. e: esistenti'a unui D.-dieu adeveratu, carele e atotsciitoriu si carele va se resplatésca fia-cui dupa faptele s'ale cu bine sau cu reu. Déca cetatienii nu ar' scí că este D.-dieu, atunci intru ascunsu ar' comite cele mai mari foradelegi neavendu téma de acestu preadreptu judecatoriu. Asia e mai departe d e: nemorirea sufletului. Déca nu ar' esistá acést'a invetiatura a basericei, multi ar' cugetá intru sine ast'feliu: pentru ce se nu gustezu indeplinu placerile lumii acesteia? pentru ce se nu-mi resbunu asupr'a deapropelului uciendu-lu pre acel'a si in fine si pre mine insu-mi? că-ci si asia dupa mórte voiu ff peritu in eternu chiar' că si ori-care animalu si nu voiu avé cui se dáu séma pentru faptele mele!“ — Asia e d. e: si cultulu esternu alu lui D.-dieu. „Déca D.-dieu se póte adorá pretotindenea ar' dîce cetatienii in lips'a acestui preceptu alu basericei, — déca D.-dieu se póte onorá ori in ce locu, atunci pentru ce se mergemu la baserica? se stricâmu basericele si se ne fimu noi insî-ne preoti!“ Asia e in fine provedinti'a divina. Cetatienii statului din carele ar' lipsí acést'a invetiatura ar' cugetá intru sene ast'feliu: „Déca totu ce se intêmpla necesarminte provine din legea naturei, atunci ce folosu că ne rogamu, ce folosese că ne punemu speranti'a in D.-dieu?“ -- Din acestea se vede apriatu I. m. că a legá sórtea statului de imo-

ralitate séu de religiunea naturala numai, a legá sórtea unui statu de o religiune cá acést'a nu ar' insemná alta decâtu a lasá o corabia singura fora conducatoriu pe valurile mării furibunde, ar' insemná a aretá facatoriloru de rele semnu spre desimea codrului unde fia-care se se póta ascunde dupa placu.

3. Mai departe religiunea lui Isusu e fundamentulu si bas'a societatii umane, cá-ci acést'a promovéza binele statului si convine cu constitutiunea acestui'a. Ce péta daunósa e ace'a pentru societate, cându membrii acelei'a se smulgu pre sine insisi din corporatiunea statului prin sinucidere. Si acést'a — precumu ne aréta esperinti'a — nu arare-ori se intempla. Si ce i conduce la acést'a pre acesti nefericiti? Nu alta decâtu necredinti'a! Asia e, cá-ci spre unii cá acesti'a au inceputu a slabí preceptele si principiulu religiunei. Din acést'a cauza vedemu teneri abia ajunsu la vrêsta fora neci o credintia in venitoriu, fora neci o sperantia de fericire. Ce mai remane pentru unu nefericitu cá acest'a, carele si-a pierdutu speranti'a pentru o mica greutate ce ar' fi intempinatu, déca nu are religiunea carea se-lu console? Nu remane decâtu o viétia aspra si uríta, o anima in carea se asiédia ur'a si invidi'a. Si acést'a viétia si-o estinge elu insusi prin sinucidere. Dar' religiunea crestina cu multu mai tare ponderédia viéti'a unui omu, decâtu se-i fia iertatu cuiv'a a-o estinge ace'a dupa placulu seu. Precumu nu noi insine ni-am datu viéti'a, ci D.-dieu, asia neci nu o potemu rapí ace'a neci de la noi insine, neci de la altii. „Se nu ucidi“ — díce scriptur'a — si cine va ucide, vinovatu va fi judecátii (Mat. 5. 21.) Religiunea este singur'a sperantia, singurulu magnetu alu fericirii, singur'a consolare a nefericirii Numai ace'a póte infrená instinctele si poftele pecatóse, cari vedemu cá neci invetiatur'a mare, neci filosofi'a nu le póte infrêná déca nu suntu insocite de religiune. Esemple suntu: Catone, Socrate si Senec'a, cari si dènsii caduura victima instinctelor s'ale.

Dísei mai susu cá religiunea lui Isusu convine cu constitutiunea statului. Asia considera religiunea pre principe

cá si pre capulu corporatiunei statului, éra pre antisti cá pre totu atáti ochi veghiatori ai corporatiunii. Religiunea neintreruptu invétia cà toti suntemu frati unii cu altii, cu ace'a deosebire numai cá unii suntu mai betrâni, altii mai slabi, unii suntemu frati mai de-aprópe, éra altii maí de departe. Asia dara religiunea crestina prin ast'feliu de principie promovéza binele si inflorirea statului, ce se vede si din impregiurarea cá de vomu paralisá tóte statele vomu observá cá dintre tóte, in statele crestine e mai puçinu despotismu.

4. In fine religiunea crestina e fundamentulu si bas'a societatii umane, cà-ci acést'a, in modulu celu mai efficace indémna pre cetatieni la implinirea oficiului si a datorintieloru s'ale. Religiunea crestina detiermuresce cu acuratate datorintiele cetatieniloru de ori-ce pusetiune sociala. Acést'a 'si 'naltia vócea s'a intonatória si pâna la tronulu principiloru domnitori facundu-i atenti a datorinti'a de a adorá si a preamarí pre acel'a carele a incinsu fruntea loru cu stralucire si cu maiestate. Religiunea lui Isusu spune in façia judecatoriloru lumei acestei'a cá si dênzii suntu supusi unui judecatoriu cu multu mai mare, carele — de cumv'a ar' abusá de poterea loru judecatorésca — de siguru va se-ieve la respundere. Éra. de la supusi religiunea acést'a poftesce ascultare si subordinatiune sincera.

Care statu socialu e asia de momentosu cá si casatori'a? Acést'a nu numai cà e isvorulu indestulirii si fericirii familiari, ci totu odata e insemnata si din caus'a cà-ci acést'a servesce statului cu tenerele mladitie, cari prin educatiune buna voru se devina factorii de mare sperantia si promovatorii infloririi statului. Au nu sciti cà dintre tóte religiunile numai singura religiunea lui Is. a purgatu casatori'a si i-a redatu dreptulu ei anticu si primitivu, prin ce spre statu se revérta unu folosu de mare insemnatate? cá si care neci Moise, neci profetii, si neci filosofii pagani nu potura imprumutá popóreloru s'ale. Oh câtu suntu de maiestatices si intru adeveru divine institutiunile ce le prescrie evangeli'a cu privire la cei casatoriti. Cátu de tare se atítia

foculu iubirii in animele casatoritoru prin doctrin'a S. lui Paulu Ap. despre detorintiele reciproce ale acestor'a.

Din tóte acestea poturamu vedé dar' I. m. cá religiunea lui Is. e fundamentulu si bas'a societátii umane si cá statulu fora religiune neci de cátu pote sustá şpre ce veduçu in fine unu esemплу: Dupa revolutiunea mare intem-plata in Franci'a s'a stersu religiunea crestina din acestu statu care devení batjocoritu in modulu celu mai uritu prin revol-tanti asiá intre altele imbracandu pre unu asinu in vestminte basericesci, 'lu portara de-alungulu stradelorú; in loculu D.-dieului crestiniloru, fú inaltiatu pe tronu cá diésa statu'a unei teatraliste. Inse curéndu statulu se infiorá éراس de acestu monstru si grabí a restitui religiunea cre-stina la ce fú constrinsu prin cercustàrile si indigintiele politice.

* * *

Déca dara religiunea crestina e neincungiuratu de lipsa in societatea umana, fia-mi iertatu a pune acumu ací câte-va intrebàri. Óre patrioti adeverati suntu unii, cá acei'a cari 'si-batu jocu de religiune? au nu din contra, suntu blaste-mulu societatii? Óre diregatori si antisti adeverati suntu unii cá acei'a cari o despretiuescu si dejosescu acést'a inã-ntea cetatieniloru? Au nu suntu acestia inimici ai statului si ai binelui comunu? Si ce felu de ómeni suntu toti acei'a cari clevetescu in contr'a religiunii crestine? Acesti'a de regula séu suntu teneri depravati cu mintea intonecata si priceperea amortíta prin moravulu loru reu si desfrenatu? au suntu ómeni reutatiosi, pentru cari neci o religiune nú e buna, séu suntu ómeni neinvetiati, cari nu cunoscú religiunea.

Si toti acesti'a din ce cauza gonescu religiunea lui Is.? Pentru cá dóra ace'a propune mintiune séu nu conduce pre credintiosi pe cale drépta spre patri'a cerésca? Séu nu i indémna din tóte respoterile spre moravuri bune? Departe cu acestea acuse. Tóte acestea fura refutate de mfi de ori! Deci nu pentru ace'a urescu acesti'a religiunea lui Is. cá-ci dóra ace'a nu ar' fí drépta, nu, ci din contra cá-ci ace'a-i drépta éra densi nu potú suferí ce e dreptu; nu o

urescu că dóra ace'a nu i-ar' conduce la patri'a eterna, ci din contra că ace'a prea tare i atrage la ceriu, éra densii cu totulu suntu alipiti de pamentu; nu o urescu că dóra ace'a nu ar' spriginí moralulu, nu, ci din contra că-ci ace'a prea tare flageléza imoralitatea, ce densii peste mesura iubescu.

Si ast'feliu I. m. numai un'a mai amu inca de a ve spne si acést'a cà: ve rogu pe ce aveti mai scumpu pe lume, ve rogu pe Ddieu cá se onorati cu demnitate religiunea vóstra si nu cumv'a se o condempnati in cev'a modu ace'a, cà-ci atunci de locu a-ti trece pragulu necredintiei, éra necredinti'a sciti câtu de aspru se va pedepsí! Aminu.

Vasiliu Budescu
preotulu de Ciulesci.

Imnu funebralu

Suferinti'a cea, din lume,
Numai in mormentu apune;
Miseri'a-apasatóre —
Numa-aici nu-i sêmtítóre.
Cea ce pre perini móle —
Nu are odihna'n bóle —
Numa-aicia se alina,
Numa-aicia nu suspina!
Pre celu ce lumea-'lu uresce —
Pace numa-aici gasesce! —
In locu de dispretiulu rece,
In ce omulu adi se-'ntrece...
Mormentulu cu a lui braçia —
Te ascépta cu-amicétia,
Nutrindu-te in sperantia.
Cà-i gustá înca-o viétia!...

* * *

Locu de pace e mormentulu....
Cându pornesci, lasându pamentulu...
Mergi in elu dar' fara frica;
Cà-ci in elu nimicu nu-ti strica,
Ca se dormí in liniscire,
Pâna l'-a dóu'a venire! —

Consideratiuni asupra predicamentului besericescu.

(Urmare.)

III.

Insusietatile fizice ale cuvântatoriloru besericesci.

Că se produca cuvântările bes. efecte salutare asupra ascultatoriloru, trebuie se posiéda cuvântatorii — pe lângă insusietatile spirituale si religióse-morale atinse pâna aici inca si anumite insusietati fizice adeca: corpu bine dezvoltatu, organu de vorbitu bine formatu, voce tare, musicala si audiu musicalu.

Pieptulu omenescu este resonanti'a vocii, intocmai cá resonanti'a unui instrumentu musicalu. Dela structur'a si dezvoltarea lui firésca depindu insusietatile vocii: dulceti'a, tari'a si estensitatea ei. Cu catu mai mare va fi deci gradulu de dezvoltare a acestoru calitati ale vocii la cuvântatorii bes., cu atâtu mai binefacatória va fi si influinti'a ce voru exercitá ei asupra ascultatoriloru, se intielege cá acestea daruri nu se potu câscigá prin nimica, déca cuvântatorii nu le posiedu din fire. Unu pieptu strémtu si debilu din fire, se póte sustiène relativu sanetosu prin observarea reguleloru igienei; vocea, ce-o va produce, se póte intarí încátu-va prin exercitii; dara debilitatea firésca cá atare totu va remâné. De aici resulta, cá cuvântatorii bes., cari se bucura de piepturi bine dezvoltate si sanetóse, suntu detori se si-le crutie de tóte influintiile rele în interesulu s.-loru chie mari.

Organulu, ce transmite ascultatoriloru cuvintele si ideile cuvântatoriloru bes. este limb'a. Dara limb'a — în intielesu impropriu — se numescu si unele semne séu misicari esterne, prin cari se da ceva de cunoscutu. Limb'a acelu misicari esterne în predica se numesce gesticulatiune. Vomu vorbí deci puçinu despre limb'a în intielesu propriu si despre gesticulatiune, si vomu aretá cum trebuie se fie acestea insusietati ale cuvântatoriloru bes cá ele se produca efecte salutare asupra ascultatoriloru.

Cuvântulu dd. — propusu de pe amvonu — trebuie se fie auditu si întielesu de toti ascultatorii. Spre acestu scopu se cere delá cuvântatori, cá tóte cuvintele lor se fie bine si curatu respicate. Gângavirea, modulu de vorbitu repede,

vorbirea pe nasu, provincialismele îndatinat numai pe alocurea si necunoscuta ascultatoriloru unui cercu anumitu, vorbirea lănceda si de totu môle, acestea si altele de asemenea sunt erori si defecte contra pronunțarii curate si prin urmare piedeci contr'a efecteloru salutare ale predicamentului bes. Astu-feliu de piedeci se potu încātuva delaturá prin exercitii.

Efecte salutare asupra ascultatoriloru produce si limb'a exercitata a gesticulatiunii, la care participa corpulu, capulu, ochii, fați'a, brațiele si manele cuvântatoriloru. Esercitarea gesticulatiunii trebuie se tinda întracolo, cá se fia naturala. Cee'a ce este naturalu place ori-cui, éra ceea ce-i prefacutu, afectatu, esageratu neamesuratu firii individuale, displace si disgusta, ba face chiaru si ridiculu. Naturala va fi gesticulatiunea cuvântatoriloru bes., déca tóte misăcarile partiloru corporale amentite voru stá în acordu deplinu cu natur'a individuala a cuvântatoriloru si cu cuprinsulu ce caracterisédia cuvântarile, si déca se va delaturá totu ce stá contra frumosului.

In spețialu insemnamu cá cuvântatorii bes. în decursulu cuvântarii au se-si tiéna corpulu în o positiune dréptata, démna si firésca, éra nu tiépéna, strímba, chiezisia séu schimosita prin alte maniri rele, precum: prin redicarea umereloru, stergerea désa a feției si mâneloru cu basmaua, misăcarea necontentita si apriga cu corpulu etc....

Fați'a omului este oglind'a animei, precum ochii suntu oglind'a sufletului. Fați'a si ochii suntu cá o carte deschisa, în care se póte cetí cuprinsulu lontrului omenescu. Cuvântatorii bes. adevérati voru scí aretá ascultatoriloru paginile acestei carti scrise cu impresiunile fidele, ce facu asupr'a-li contienutulu de totu feliulu alu cuvântatoriloru. Defecte contr'a gesticulatiunei cu fați'a si cu ochii ar' fi: schimosirea de totu feliulu, învêrtirea ochiloru, fixarea numai pe o persóna, privirea retacita etc...

Gesticulatiuneacu capulu trebuie se fia totu-de-a-un'a lina si moderata. Ea se fia armonicu îndreptata spre tóte partile ascultatoriloru, se stee în conformitate cu cele-lalte misăcari corporale si se-si arete espresiunea corespundietóre afecteloru, ce provinu în cuvântari.

In privinti'a gesticulatiunii cu braçiele au a se deosebí trei regiuni, preste ale caroru limite ea nu póte trece. Acelea trei regiuni suntu: regiunea jósa, care cuprinde spaçiuulu de la bréu pana la pieptu; regiunea midilocia care cuprinde spaçiuulu de lân-ga pieptu sí regiunea innalta, care cuprinde spaçiuulu de lân-ga pieptu pâna la ochi. In regiunea jósa se facu gesticulatiunile cu braçiele la începuturile lîne ale cuvêntatoriloru si la acelea pasagie, cari esprima in genere cev'a reu, peccatosu, scârbosu. Gesticulatiunea in regiunea midilocia se face indecomunu, cându se propunu materii linu misícátore. In fine gesticulatiunea în regiunea înalta se face, cându se propunu materii, cari pa-trundu tare anim'a si mintea. In speçialu mai observamu, cà de regula se gesticuléza cu braçiuulu dreptu, ér' cându anim'a cu-vêntatoriloru e puternicu petrunsa, atunci elu gesticuléza cu amêndóue braçiele.

Gesticulatiunea cu mânele este de trei feliiuri: indicativa, cându aréta la óre-cari persóne séu lucruri; imitativa cându în-façiosiédia óre-cari persóne séu lucruri prin feliurite semne de-scriptive; în fine afectiva, cându esprima afectele animei. Regu-lele generale pentru acestu feliu de gesticulatiune sîntu ace-lea-si cá la gesticulatiunea cu braçiele. In speçialu înse mai însemnamu, cà de comunu se gesticuléza cu mân'a drepta, éra cu mân'a sténga si ngura numai atunci, cându se aréta persóne séu obiecte ce stáu de-a sténg'a, cându se propunu materii ce esprima cev'a de josu si cându se facu contraste. Cu amêndóue mânilé se gesticuléza, cându se propunu materii de importantia deosebita.

Gesticulatiunea bine esercitata face indecomunu fórté bune efecte asupr'a ascultatoriloru. Spre a-si împropriá o gesticula-tiune modesta, firésca, frumósa si amesurata demnitatii cuvên-tului dd., cuvêntatorii bes. trebuie se fia cu luare aminte la ómenii probati in privinti'a acést'a trebuie se invetie adeca din esemplele de modelu si apoi se-si însusiesca ce'a ce convine firii loru.

Nu-i destulu cá cuvêntatorii bes. se aiba vóce tare si musicala: ei trebuie se scie a se si folosí de vócea loru tot-de-a-un'a dupa multele împregiurari, ce depindu dela loculu cuvêntarii, dela numerulu ascultatoriloru si dela caracte-riulu feliuriteloru pasagie ale cuvêntariloru.

Cu privire la vóce au a se deosebí în genere: temperatur'a, ritmulu si accentuarea ei. Temperatur'a vócei pre-tinde dela cuvântatori se vorbésca asiá de tare, cá, se-i auda toti ascultatorii. Déca se va tiéné deci cuvântarea sub ceriulu liberu si la o multime mare de poporu, atunci vócea cuvântatoriloru va trebui se fia câtu se póte de puternica; éra déca cuvântarea se va tiéné în beserica, atunci vócea va trebui se se îndrepte dupa numerulu ascultatoriloru si dupa constructiunea si marimea besericeí. Cu câtu beseric'a va fi mai mare si cu câtu ascultatorii voru fi mai numerosi, cu atátu vócea va fi mai tare si vice-versa. Cu câtu beseric'a va avea boltituri mai multe si deci tonulu se va resfrâng emai repede, cu atátu mai multu va trebui se se încórde vócea, si cu atátu mai raru si mai limpede are se se cuvintedie.

Ritmulu vócei se refera la vorbirea repede séu rara. Vorbirea rara în predica se prefera în tóte casurile, numai se nu degeneredie în o monotonia flegmatica, care adórme.

Sub accentuarea vócei se intielege redicarea si apesarea ei asupr'a unor silabe si cuvinte. Accentuarea silabeloru respective din cuvinte se numesce gramaticala; accentuarea aceluí cuvântu din o propusetiune; care representa idei'a ei principala, se numesce retorica; în fine accentuarea aceluí cuvântu séu acelei parti din o propusetiune, care indica o putere deosebita se numesce emfatica. Spre esemplu accentulu de pe: „iubesci-me Petre?“ e accentu emfaticu.

În fine cuvântatorii bes. trebuie se scie a modulá cu vócea asiá, cá ea se steie în acordu cu caracteriulu cuvântariloru si îndeosebi cu afectele feliuriteloru pasagie ale acestor'a. Fric'a, întristarea, dispretiulu, rusinea, ur'a, desperarea, mangaerea, speranti'a etc... tóte trebuie se se esprime cu vócea, care corespunde afectelorú produse prin acelea asupr'a sêm-tieminteloru omenesci.

Music'a este art'a divina, care nobilitéza, mângâie si îndulcesce viéti'a omului. Poterea, ce-o esercita ea asupr'a educatiunii în genere, este necontestabila. „Dati-mi musica si poesia“ — dice multu simpaticulu autoriu alu Maternologiei — si eu voiu preface iérn'a în primavéra si Sahar'a

într'unu paradisu.“¹⁾ Si marele Napoleonu dicea: „Din tóte artele frumóse music'a este ace'a care înfluintiédia mai multu asupra patimeloru, ace'a pe care legiuitoriulu ar' trebui s'o încuragiedie mai multu. O bucata de musica iesíta din mân'a unui maiestru atinge multu mai profundu sântiemântulu si are mai multa influintia decâtu o buna carte de morala, care convinge ratiunea, fara se influintiedie asupr'a deprinderiloru nóstre.“²⁾ Avemu multe esemple istorice, cari ni areta influinti'a deosebita a musicei asupr'a omului. Se ni aducemu numai aminte de harp'a profetului Davidu, ce mângâere a fostu ea pentru nenorocitul Saulu. Ocupatiunea cu music'a, vóce musicala si audiu musicalu suntu deci si pentru cuvântatorii bes. ornamente cari adaugu multu la mărirea efecteloru salutare a cuvântatoriloru.³⁾

Resumându totu ce amu dîsu pâna aice constatamu: Momentele, dela cari depindu în genere efectele salutare ale predicamântului bes., jacu în administratorii cuvântului dd. Posiediendu acesti'a sciinti teologice si profane câtu se póte de estinse; posiediendu cultur'a religiósamorală in in mesur'a, in care are se se arete ea in fiinti'a elocintiei; posiediendu ei în fine conditiunile corporale aretate; séu mai pescurtu: Locuindu administratorii cuvântului dd. — înzestrati cu poteri fısice depline — în templulu s. Sofii si înspirati de cele trei fiice ale ei: Credinti'a, Speranti'a si Dragostea: atunci si numai atunci cuvântarile lor voru produce fructele dorite, voru întemeiá adeca imperati'a lui D.-dieu pre pamântu.

C. Morariu.

¹⁾ Maternologi'a, op. cit. pag. 213. ²⁾ Maternologi'a, op. cit. pag. 214. ³⁾ V Mitrofanovicu, op. cit. pag. 721—742.

D I V E R S E.

Asociatiunea transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu si-a tienutu anulul acest'a adunarea generala ordinaria in Alba-Iuli'a in 8 si 9 Aug. st. n.

Societatea pentru fondu de teatru romanu si-a tienutu adunarea generala de estu anu in 11 si 12 Aug. in Sioncat'a mare.

Ambele adunari generale au fostu fôrte bine cercetate.

Casatorii romano-ruse. Pintre ultimele declaratiuni de casatorie, se afla ace'a a dlui *G. Roseti-Solescu* cu d-siôr'a *Olg'a de Giers*. D-siôr'a *Olg'a de Giers*, viitôrea dómna *Roseti-Solescu* e fiic'a ministrului de externe alu Rusiei. Dlu *Roseti-Solescu* e unu tineru si talentatu diplomatu românû: fostu primu secretariu alu ambasadei române din Vien'a, in momentul de faciã d.-s'a funcționêza in ace'asi calitate la ambasad'a României din Petersburg. Pentru a dêu'a ôra unu Românû iã in casatoria pre fiic'a unui cancelaru rusu. In adeveru fiic'a reposatului cancelaru *Gorciacov* e prim'a rusa casatorita cu unu românû — dlu *Sturza*.

Bibliografia. — Atragemu din nou atentiunea invetiatorilor nostri asupr'a manualului: „*Esercitie practice pentru invetiarea limbei magiare*“ in usulu scôleloru populare de J. F. Negrutiu profesoru preparandiale si P. Ungureanu profesoru la scôlele normale din Blasiu. Cluj / Central University Library Cluj

Acestu manualu este aprobatu de Prea Veneratulu Ordinariatu metropolitanu si prescrisu si întrodusu cá manualu de scôla nu numai in archidieceasa, ci si in dieces'a Lugosiului si a Gherlei.

Unu exemplaru legatu in pânza costa 35 cr. si se pôte procurá dela Tipografi'a Seminariului din Blasiu; dela Tipografi'a „Auror'a“ din Gherl'a (Szamosujvár.)

Librariile primescu unu rabatu de 15%.

Carti oprite. Ministeriulu ung. de culte si instructiune publica cu cerculariulu seu Nr. 21596 dîto 5. Iuliu a. c. opresce din usulu scôleloru urmatóarele cãrti: 1) „Istori'a universalã, alesu istori'a natiunei romanesci si a regatului Ungari'a, de Dr. Giorgiu Popa, Aradu.“ 2) „Geografi'a Ungariei si eleminte din geografi'a generalã, Dr. Nicolau Popu, Brasiovu 1881.“ 3) „Introducerea in geografia, de Ioanu Tuducescu, Aradu, 1881.“ 4) „Magyarország, szerbvajdaság és temesi bánság, Erdély etc. térképe,“ de A. J. F. Toth, Aradu, proprietatea librariiei Bettelheim.“ 5. „Schulwandkarte vom Europa“ de L. Holle, Wolfenbüttel.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu. 1886.